

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

38e jaargang nr. 6

november - december 2009

Inhoud

- Pierre Kluyskens: Een Gentse globetrotter in de XVe eeuw. Joos van Ghistele.	394
- Fernand Scribe: Inventaire Archéologique: Studie van Jordaens.	404
- Erik De Keukeleire: Wegeniswerken en Tramverkeer op de Korenmarkt. Deel III: 1904-1914.	406
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Archilles Gautier 2.	422
- G. Desmet en R. De Vriendt-Mores: Emile Bedinghaus: Een ingeburgerde "Waal" in het 19e eeuwse Gent.	424
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 1-2-3-4-5-6 November.	446
- Luc Devriese: Plechtige executie van Generaal-Majoor Ellenbergher buiten de Dampoort (30 november 1695).	461
- Beschermliden 2009 - Steunende leden 2009. Vergeten Gentse schrijvers: Archilles Gautier 1.	464
- Vraag en Antwoord.	469
- Daniël Van Ryssel: Gent, minder bekende en of verdwenen locaties. Barakken of houten noodwoningen.	470
- Quizmaster: Quiz 2009. "Zot zijn doet geen zeer, het kriebelt een beetje.	474
- Bibliografie.	477
- Eddy Levis: De Storse.	480
- Dit bestaat niet meer: zwemmen in de Leie.	483
- Dit bestaat niet meer: De Lievegang	484
- Inhoud 2009.	485

EEN GENTSE GLOBETROTTER IN DE XVE EEUW:

JOOS VAN GHISTELE

Gent was in de laatste jaren van de XVe eeuw, voor de zoveelste maal in opstand gekomen, ditmaal tegen de geduchte keizer Maximiliaan I en zijn Luitenant-Generaal, Albrecht van Saksen.

Het was begonnen in 1477, na de dood van Karel de Stoute. De Gentenaars die, als steeds ten volle partij hadden kunnen trekken uit de toestand, hadden van de jonge en onervaren Maria van Bourgondië het Groot Privilegie afgedwongen waardoor aan de stad omzeggens al de sedert een eeuw verloren of afgenomen voorrechten werden teruggeschonken. Maar na de dood van de hertogin, in 1482, hadden onze voorouders dra af te rekenen met haar echtgenoot Maximiliaan die het verloren terrein wou heroveren. zodat een conflict onvermijdelijk werd.

Met wisselvallige kansen hadden de Gentenaars enkele jaren weerstand kunnen bieden, dank zij listen en de steun van Karel VIII van Frankrijk, doch de strijd was te onevenwichtig en eindigde fataal met een triomf van de keizer en met het voor Gent zo vernederende verdrag van Kadzand.

Op 4 augustus 1492 moesten bovendien de schepenen, de dekens en honderd Gentse notabelen, te Hulst de voetval gaan doen voor Albrecht van Saksen; daags nadien kwam Engelbrecht van Nassau, in naam van Maximiliaan, het nieuw Gents Magistraat aanstellen: Adriaan van Raverschoot en Leonce van Masminen werden eerste schepenen terwijl Joos Van Ghistele tot Hoogbaljuw werd uitgeroepen.

Wie was die Joos Van Ghistele, die op dit cruciaal ogenblik, als vertegenwoordiger van de keizer, met de hoogste waardigheid in de Arteveldestede werd bekleed?

Een eigenaardige, alleszins originele figuur, maar in elk geval geen onbekende, noch voor de bevolking, noch voor de keizer. Reeds driemaal, in 1477, 1480 en 1486, was hij tot eerste schepenen van de stad verkozen geworden en had in die hoedanigheid blijk gegeven van groot gezag en kennis, maar hij stond vooral bekend als “de Grote Reiziger”, de man die na Marco Polo, wellicht als globetrotter de meeste landen had afgereisd en de hachelijkste avonturen had beleefd.

Niets scheen er nochtans aanvankelijk op te wijzen dat Joos Van Ghistele een wereldberoemd reiziger zou worden. Hij was geen, avonturier, geen gelukzoeker. Hij had hier in Vlaanderen al wat een mens begeren kan: adelsbrieven bij de vleet, geld als drek, een politieke loopbaan die hem reeds, op 31 jarige ouderdom het eerste schependom van Gent had geschonken.

Wat kon hij meer verlangen?

Heer van Axel, Moere, Maelstede enz., ridder geslagen door Karel de Stoute zelve na de slag van St.-Truiden wanneer hij amper 21 jaar oud was. Deze zoon van Gerard, gewezen hoogbaljuw van Gent, had Joos, die zelve reeds tweemaal schepen van zijn geboortestad was geweest, had geen enkele reden om zijn prachtig kasteel van Zuyddorp, bij Axel, waar hij gelukkige dagen sleet met zijn vrouw Margareta van Raverschoot en hun drie dochters, te verlaten om op de onveilige wegen van het Oosten, en in de moeilijkste reisvoorwaarden, avontuur of geluk te gaan zoeken.

En toch vertrok hij naar het Oosten, naar het Heilig Land. Joos was een vroom mens, maar ook iemand die veel had gelezen over de kruisvaarders, die vele heldendichten, eposen en avonturenromans had verslonden, een romaneske natuur die gedroomd had bij het lezen van de legende van Floris, die de mooie Blancefloer in een toren van Babylon ontdekt had en haar met de hulp van een omgekochte bewaker in een mand met bloemen had bevrijd!

Wie het duiveltje van het avontuur op de verre, onbekende wegen heeft geprikt, vindt noch rust, noch geluk meer bij de haard, en op 15 november 1481, op een mooie herfstdag, verliet Joos Van Ghistele, met zijn trouwe kapelaan Ambrosius Zeebout, die later het reisverhaal zou neerpennen, het ancestrale slot van Zuyddorp, op weg naar Rome en Jeruzalem.

Ridder Joos wist toen zeker niet dat hij slechts vier jaar later, einde juni 1485, zijn familie en kasteel zou terugzien.

De reis moest normaal een paar maanden duren, maar Joos en zijn kapelaan, beiden door de godsvrucht van de toenmalige pelgrims gedreven, besloten eerst naar Aken te trekken om er aflaten te verdienen vóór de lange en zware tocht.

De reis begon helaas zeer slecht, want te Aken kreeg Joos zulke pijn in de benen dat hij geen stap meer kon verzetten. In afwachting van de genezing stuurde hij zijn kapelaan naar Vlaanderen terug om aan zijn broeder Joris Van Ghistele en twee andere vrienden te vragen zich bij hen te voegen ten einde samen de reis te ondernemen.

Was het uit voorzichtigheid dat hij dit voorstel deed, omdat hij er plots voor terugschrok, alleen met zijn brave kapelaan de verre reis te doen of wou hij hen deelachtig maken in de bedevaart die hij als een heilige tocht beschouw-

de? Wij kunnen hier slechts gissingen doen want Joos verschaft er ons geen de minste uitleg over.

Wat doet een zieke mens in een vreemd land, zodra zijn krachten hem toelieten zijn kamer te verlaten? De streek afreizen en wanneer hij moe is, boeken lezen.

Boeken hadden Joos reeds op het pad van het avontuur gejaagd, zij zouden de romaneske ridder nog andere parten spelen.

In de Domkerk van Keulen ontdekte hij een klein boek dat wellicht nog geen enkele bedevaarder had doorbladerd, maar Van Ghistele las het van A tot Z en onze naiëve romanticus vond er in "een historie van de dry Conynghen onder andere haudende dat alle Christenen uut Nederlanden commende in thland van Pape Jan (dat is Abessinië!) met hemlieden brynghende eenighe iuweelen ghetouchiert an de lichamen van den drij Conynghen en daer af getughe hebbende bij letteren ende zeghelen autentijck, daer (in Abessinië) zeer willecomen wezen zauden ende blidelick ontfangen werden".

Die tekst, indien er ooit iemands ogen op gevallen waren, had zeker nog niemand kunnen aanzetten over de Middellandse Zee te trekken om in Abessinië te gaan knielen voor het graf van de H. Thomas, die aldaar begraven lag, maar ridder Joos vond zulks formidabel en in een oogwenk was zijn besluit getroffen: hij zou eerst naar Rome, vervolgens naar Jeruzalem en eindelijk naar Abessinië trekken

Of de brave kanunniken van de Keulse Domkerk verschoten wanneer zij onze Gentenaar de handen vol juwelen, penningen en ringen zagen aankomen en vragen of zij die voorwerpen de schedels van de Drie Koningen wilden laten aanraken en hem daarvan een getuigschrift afleveren.

Het was zeker hun eerste cliënt, het zou waarschijnlijk ook de enige zijn, want wie was gek genoeg om een dergelijke reis te ondernemen in vijandelijke streken: het stond gelijk met het ondertekenen. van zijn doodvonnis!

Met het grootste ceremonieël greep de aanrakingsplechtigheid plaats en wanneer de kapelaan met Joos' makkers in Keulen toewam, vernam hij aldus dat er "een kleine wijziging" in de wegwijzer was ingetreden.

En de lange, de vier jaar lange reis begon, de langste en meest bewogen reis die ooit een mens uit die XVe eeuw dierf ondernemen.

Ja, het was een heel avontuur en daarom achtte Joos Van Ghistele het nodig zijn reisverhaal te laten voorafgaan door een paar raadgevingen ter intentie van allen die in de toekomst zijn voorbeeld zouden willen volgen.

Die raadgevingen zijn goud waard: zij tonen ons de ervaren reiziger, maar ook de romaneske figuur in dewelke doch ook de nuchtere, gezonde Vlaming leefde.

Het is aangeraden, zo schrijft hij, dat wie een dergelijke reis wil ondernemen,

zich eerst in “goede en zuivere staat van geweten” stelle.

Tweede voorwaarde, die van geen al te groot optimisme getuigt: dat de kandidaat-reiziger zich zou gedragen als iemand die “meent te zullen sterven”, d.w.z. dat hij zijn testament moet maken en alles brengen in de staat waarin hij zou wensen dat zijn erfgenamen ze zouden vinden.

Verder moet men veel geld en wissels meenemen, alsmede zoveel mogelijk aanbevelingsbrieven.

Men moet ook een schip met een ervaren kapitein en knappe zeelieden uitkiezen. Niet te verwaarlozen maatregel vooraleer men inscheept: goed voorzien zijn van “Laxativen en principalicke van wat Reubarbre en pillen van Alphagine”, maar tevens ook van “Restrictiven” tegen de buikloop, want “indien hij daer in niet voorzaghe, moght daer wel met commen in vreesen van der dood”!

Zulks moet ons geenszins verwonderen wanneer wij lezen welke proviand onze Vlaming voorstelt. Men mag, zo schrijft hij, zich niet steeds “verlaten op de tafel van de patroon, want men es daer dicwile drooghelicken ontfanghen ende qualicken ghetracteed met zauter ende grover spizen; maer voorziet U zelve met eender barillen goeds wijns, van eyeren, ook van confeyten ende biscuys”, van “maeltritsen, bedden, slaeplakens, oorcussens, decksele ende goede cleederen, wand tes op de zee des nachts wonderlicken caud, an thoofd en de voeten ende op de borst al om daer af te sterven”. Ook moet men “wassen kersen” met zich nemen, zorgen voor een betrouwbare gids en tolk die “Italiaens ende Arabiaens” kent, kamelen en muilezels kopen en niet huren en eindelijk nooit reizen in kleine groep, uit schrik voor de Bedoeïenen en Arabieren.

Wanneer men die raadgevingen stipt naleeft, mag men de baan op en heeft men kans heelhuids terug te keren.

In de tentoonstelling “Keizer Karel en zijn Tijd” mochten wij, een paar jaren terug, midden een aantal voorwerpen, meubelen, wapenrustingen enz. die aan de grote monarch hadden toebehoord, het fameuze veldbed van Karel V zien welke hij bij zijn krijgstochten en reizen gebruikte: een soort rudimentaire draagstoel uit hout en zwart leder, zonder enig comfort waarin, voor geen geld ter wereld, een dame thans haar schoothondje zou willen laten slapen. En toch was dit eigenaardig, primitief tuig, het veldbed van de machtigste keizer ter wereld!

Wij weten door de bekentenissen zelve van Karel en zijn geschiedschrijvers, dat het de menigvuldige reizen geweest zijn die zijn gezondheid en gestel zo snel ondermijnden en van hem, op amper vijftigjarige ouderdom, een oude man, een versleten mens hadden gemaakt.

Want reizen was in die tijd, zelfs voor prinsen die over een talrijke en gewapende geleide beschikten, alles behalve een rustkuur. Wat moet het dan niet geweest zijn voor de gewone reizigers, die met hun enkele moed gewapend, het avontuur te gemoet gingen. Zij hingen af van duizend en één elementen, omstandigheden en incidenten, van de seizoenen, van het gure weder, van de wind en de storm op zee; er waren streken zonder wegen, steden zonder herbergen of rustplaatsen; men moest dagen, soms weken wachten op een schip, op gunstige winden, in een verlaten dorp te vergeefs zoeken naar een paard, een betrouwbare gids, een geleide; zwerven door onbekende streken, bossen, woestijnen of moerassen, terwijl overal ten lande en op zee, ongure kerels en booswichten, elk ogenblik de reiziger konden aanvallen, van zijn geld beroven of vermoorden. Hoevelen zijn er aldus niet die, na een aanvaring door zee-schuimers, als slaven werden weggevoerd en hun ellendig bestaan op de galeien eindigden.

Paus Adrianus VI werd wekenlang in Spanje opgehouden omdat hij geen gewapend gevolg van 2 á 3.000 man kon bijeenbrengen om de nochtans korte zeereis naar Genua te ondernemen!

Voegt men daarbij het gebrek aan hygiëne, aan geneesmiddelen, het gevaar voor allerhande ziekten, het voedsel in de Oosterse landen, de moeilijkheden veroorzaakt door de taal, de munt, de vijandschap tussen christenen en ongelovigen, dan krijgt men nog maar een approximatief idee van wat reizen ten tijde van Joos Van Ghistele betekende, en welke hoeveelheid moed, ideaal en durf er nodig was om de richting van Jeruzalem in te trekken.

En toch vertrok onze Gentenaar en kwam hij heelhuids, vier jaar later terug, na tientallen landen en streken te hebben doorkruist, welke hij opgeeft in de titel van het werk dat hij bij zijn thuiskomst aan zijn trouwe kapelaan dicteerde: “Voyage van Mher Van Ghistele oft anders: ‘t excellent, groot, zeldzaam ende vreemd voyage, ghedaen by wylent, edelen ende weerden heere, Mhr Joos Van Ghistele, in zijnen levene riddere, heere van Axele, van Maelstede ende van den Moere en tanderen tijden viermael voorschepene van Ghendt; tracterende van veelderande wonderlicke ende vremde dijngghen, gheobserveerd over d’zee, in den landen van Slavonien, Griecken, Turckien, Candien, Rhodes ende Cypers, voords ooc in den lande van beloften, Assirien, Arabien, Egypten, Ethyopien, Barbarien, Indien, Perssen, Meden, Caldeen ende Tartarien: metder ghelegenthede der zelve landen ende meer andere plaetsen, insulen, ende steden van European, Asien en Affryken”.

Van Ghistele heeft die reis, die hem van Europa naar Azië en Afrika bracht, op duizenden kilometer van zijn geboortestad, niet ondernomen als een doodgewone avonturier: zijn werk, in acht boeken verdeeld, is een kostbare en

zeldzame bron van allerlei geografische en historische gegevens, een wemeling van duizenden details over de bodemgesteldheid, de natuur, de zeden, de godsdienst, de tradities, de architectuur, de kunst, de landbouw, de handel en de nijverheid, gegevens die wij in geen ander reisverhaal uit die tijd, zo rijk en zo gevarieerd hebben aangetroffen.

De reis van Joos Van Ghistele was die van een bedevaarder, maar ook van een mens die dorst naar kennis en wetenschap, die alles nauwkeurig bestudeert, ontleedt en er de passende gevolgtrekkingen uit haalt. Het avontuur zelve had hij niet gezocht, maar het kwam vanzelf, en misschien meer dan gewenst.

Uit Keulen vertrokken Van Ghistele en zijn reismakkers naar Rome langs Beieren, Oostenrijk, Lombardije en Toskane. Van daar ging de reis verder over Venetië naar Albanië, het eiland Korfoe en zo over de Adriatische en Middellandse zee, naar Beiroet in Syrië. Geen enkel detail ontsnapt aan het oog van onze Gentenaar: hij beschreef de steden die hij doorkruist, de regeringen, het leger, de merkwaardigste gebouwen; hij bezingt de schoonheid van het landschap van Dalmatië en Bosnië; hij vergelijkt de steden wat de oppervlakte, de bevolking, de straten betreft, met onze Vlaamse steden; hij geeft ons tal van bijzonderheden over de manier van leven, de rijkdom of de armoede van het volk.

Met ezels en muilezels trekt de kleine karavaan van Beiroet over Jaffa en Rama naar Jeruzalem, de heilige stad waarvan Van Ghistele ons een geestdriftige en volledige beschrijving geeft, niet enkel van haar uitwendig aspect, maar vooral van hare speciale atmosfeer, haar karakter, van al de plaatsen die aan de Bijbelse geschiedenis en het leven van Christus herinneren: de tempel van Salomon, de Olijfberg, Bethlehem, de berg Tabor, Nazareth.

Hij ontmoet er ook drie mamelukken, christenen uit de streek van Bordeaux die gevangen werden genomen en mahomedaan werden om hun leven te redden; zij kennen de streek en de taal en dienen de Vlamingen tot gids; samen met hen reist Van Ghistele weken lang gans Judea af tot aan de Dode Zee. Op de terugreis naar Jeruzalem worden zij aangevallen door een groep Arabiërs, maar hun hoofdman is gelukkig een vriend van de mamelukken en zo ontsnappen zij aan een gewisse dood.

Gaza is de laatste stad in het Heilig Land en nu begint de lange en pijnlijke tocht naar Egypte en Arabië, “in 't desert en wilderness van Egypten”, “in de hitte van der zonnen” en midden “veel veninegher beesten en dieren”.

De reis die tot dan toe tamelijk normaal verlopen was, begon thans op een calvarie te gelijken. Het was in die woestijn “zo buter maeten heet datmen qualic zaude moghen gelooven tgeent dat men niet der waerheit daer of wel schrijven zaude; het is daer oock den zwaersten wegh, voor de gheladen

beesten, die men dyncken magh want zij tot den knien in dat heeten zand gaen”.

Tot overmaat van ramp wordt de karavaan waarbij onze Vlaamse reizigers zich zekerheidshalve gevoegd hadden, plots aangevallen door een grote bende rovers “Catelanen, Cursanen” die een deel van de karavaan “dootsloeghen ende menighe ghevanghen hielden” en meer dan twee honderd paarden, ezels en kamelen afmaakten.

Van Ghistele, die geen beginneling meer was, had gelukkig voor die laffe tocht de beste paarden uitgekozen en dank zij hun snelheid wist hij samen met zijn makkers en een paar andere mensen uit de karavaan, op het laatste niptje te vluchten. en zijn leven te redden.

Na de plaag van de stikkende hitte en de overval van de rovers, de aanval van de wormen die zo groot zijn, schrijft Van Ghistele, als “een teke die men op de honden vind” en die “bijten den passanten ende wat van hemlieden ghebeten word, dat zweld terstond ende zweerd oft eenighe fenijnsbete ware; daer teghen is de remedie tsap van den limoene (citroen) daer op ghewreven”.

Reist dan ook nooit inde woestijn zonder een paar citroenen op zak, zo besluit schrijver. Na vele wederwaardigheden bereikt de kleine groep eindelijk ongedeed Alcaren (Kaïro) die onze Gentenaar, wat de oppervlakte betreft, met zijn geboortestad vergelijkt, maar de straten zijn er zo smal en zo donker dat de vledermuizen er “alzo wel bij daghe als bij nachte vlieghe”.

Van Ghistele beschrijft ons andermaal met die kleurzin eigen aan de Vlamingen, de pittoreske pleinen, de slavenmarkt, een ontvangst bij de sultan en zijn “concubinen”, het leven van de mamelukken, de spelen en feesten, de kerken en moskeeën, de wonderbare Nijl die hij aan de Schelde bij Antwerpen vergelijkt. Hij weidt ook breedvoerig uit over de overstromingen van de Nijl. Onze Vlamingen bezoeken de piramiden, de Sfinx, waarvan Van Ghistele de bouw, de geschiedenis en de legenden beschrijft, Memphis, Alexandrië en Thebe.

Hij maakt ook gewag van een plan de Rode Zee met de Middellandse Zee te verbinden, doch er is een te groot verschil in waterpeil om het tot een goed einde te kunnen brengen.

Over de Rode Zee vervolgen zij nu hun tocht naar Aden in Arabië, waar zij “diverseliche wonderliche dieren” aantreffen. Over de “geraffen” en vooral de olifanten geraakt schrijver niet uitgepraat, en die naïeve beschrijving van die dieren, waarbij ons geen detail wordt gespaard, doet ons glimlachen: de olifanten zijn grijs van kleur, hebben een huid als die van ratten en “duer elke zijde van haerlieder mule hebben zij eenen tand wel alzo lang als eenen mens ende alzo dicke als tbeen beneden van eenen man. Zij hebben ooc den nuese zo lang dat zij daer mede met here aessem oprapen ende snuven haer eten

ende dryncken ende opghenomen hebbende, crommen zij den nuese in haerliede mule ende dat snuffelen zij in haerlieder mond ende zo eten zij ende dryncken”!

Hij heeft er ook apen gezien “ghenaemt Babewijen oft Magocs, ruudachtig van hare, schijnende recht verstand hebbende van menschen”!

Nu willen zij naar Abessinië, het land van Pape Jan, maar men raadt het hen sterk af want zij zouden er het leven bij inschieten en zij keren dan ook, met een kleine omweg doorheen gans Arabië, naar Kairo terug waar zij inschepen naar Syrië en Perzië, maar een geweldige storm zou hun plan dwarsbomen

VAN GHISTELE en zijn onvermoeibare makkers hadden reeds ettelijke duizenden kilometer in de benen, wanneer zij, na hun tocht door Egypte en hun avonturen in de Arabische Woestijn, eindelijk te Kairo inscheepten om nog meer oostwaarts, naar Syrië en Perzië te varen.

De afstand was niet bijster groot maar zou toch volstaan om aan onze globe-trotters, op de blauwe en effen Middellandse zee, enkele dagen volledige en welverdiende rust te verschaffen.

Helaas, de tweede dag reeds, kwam een geweldige storm op; er “rees zulk een tempeest ende ongheweerte als dat al degone die in tship zaten zeyden dat zij noyt dies ghelijdke van reghene, winde, donder ende van blixeme ghesien en hadden” en op de koop toe was het schip “aud ende en dochte niet”; de bemanning zelve deugde al niet beter, want “de schiplieden gaven al den moed verloren, abandonneerden roer en compas en al dat hemlieden helpen moghte, roepende als oft zij terstond zouden ghestorven hebben”. Er bleef in die omstandigheden onze koene reizigers niets anders over dan hun ziel aan God toe te vertrouwen en enkele bedevaarten te beloven voor het geval zij mochten ontkomen. Het wonder geschiedde gelukkig en “inder dagheraet tongheweerte ende tempeest begonst te cesserer”, maar in plaats van ergens in Syrië aan wal te komen, belandden zij met hun schip in een kleine haven van het eiland Cyprus!

Heel vervelend vond Van Ghistele het wel niet, want die onverwachte omweg was voor hem een gelegenheid om gans het eiland te bezoeken, de steden af te reizen, die vroeger zo bloeiend waren, doch op het einde van die XVe eeuw meest allen vervallen of vernield waren door de oorlogen met de Turken of de inwendige twisten (toen reeds!) van de bevolking.

Hij beschrijft ons Nicosia, Famagoesta, Limasol, ‘t klooster van Sint-Nicolaas waar, zegt hij, de kloosterlingen vroeger 400 katten hielden om de slangen en andere wilde dieren te doden. De kloosterlingen nu arm geworden, hebben aan die katten hun vrijheid terug geschonken, maar “dees catten waeren zo ghewend dat zij tweemaal sdaeghs came ten clooster om eten als zij een zeker

clocke hoorden luden”!

In Famagoesta vonden onze reizigers twee grote Venetiaanse schepen die naar Tripoli, in Syrië, zeilden. Van Ghistele, die zopas had ondervonden wat kleine en oude schepen waard zijn, aarzelde geen ogenblik om met de Venetianen de overtocht te doen, maar opnieuw daagde een geweldige storm op die de kapitein verplichtte in een kleine Syrische haven, Lalysa, te gaan schuilen.

Onze Vlamingen verkozen na die twee hachelijke avonturen ter zee, hun weg te voet, pedibus apostolorum te vervolgen, niet zonder eerst een bezoek te hebben gebracht aan de stad, waar zij aan wal geraakt waren en waarbij een curieuze sekte, de “Fedowijs of Artasis” ontmoetten die tot ideaal hadden “zonder faute eenen Conynghe oft Prince ofte oock wie hij waere, dood te slane ende te vermoordene, niet achtende hoe veel volk datter omtrent ware, al wisten zij wel dat zij terstond daeromme een quader dood zouden sterven”.

Van Lalysa zetten onze globetrotters hun reis voort over Tortosa en Tripoli naar Beiroet, waar zij gelukkig waren eens bij beschaafde mensen, nl. Venetianen, te mogen overnachten, doch het viel verkeerd uit want midden in de nacht werden zij overvallen door een vijftigtal booswichten die, na eerst het huis van de buurman te hebben geplunderd, tot een geregelde aanval overgingen: onze Vlamingen verschansten zich met hun gastheer op het terras en “van danen worpen zij met steenen ende schooten met gheschutten zoo zwaerlich dat de zelve boeven den huyze niet en dorsten ghenaken ende dit spel gheduerde al dien nacht tot den dagheraert”.

De afstand van Beiroet naar Damascus is niet al te lang, naar was voor onze reizigers bijzonder lastig, omdat de weg dwars door de hoge bergen van de Libanon liep.

Men kan zich trouwens gemakkelijk inbeelden met welke moeilijkheden die geïmproviseerde bergbeklimmers hadden af te rekenen in dit woeste landschap, op die steile hellingen die, schrijft Van Ghistele, zo glad als ijs zijn; het werd maar steeds “quader en ergher” tot wanneer zij de hoogste top bereikten, “le Mayensa” die Van Ghistele heel nuchter in het Vlaams vertaalt “Ten doogh niet vele”.

Na een vier dagen lange expeditie door de bergen, bereikten zij eindelijk, uitgeput, het mooie Damascus en zijn heilige plaatsen. In de stad bezochten zij om “een costelick hospitael voor aude catten ende aerne menschen”!

Aleppo, belangrijk handelscentrum op 300 km ten noorden van Damascus, trok onweerstaanbaar onze weetgierige Van Ghistele aan, ofschoon men hem verzekerd had, dat de twee wegen die er heen leidden, uiterst gevaarlijk en onzeker waren. Hij trok dan ook langs een omweg naar de stad, welke hij, wat haar uitgestrektheid betreft, met Gent vergelijkt.

De kleine karavaan trekt door de steden, dorpen en heilige plaatsen, allen even eigenaardig en pittoresk, en telkens neemt Van Ghistele bladzijden nota's over de zeden, de godsdienst, de landbouw en de handel.

Over Hams, "van der grootte van Ypere in Vlaenderen", Sardemay, waar enkel christenen wonen, Amman, zo groot als Oudenaarde, en waar "vriendelijke heidenen" wonen die onze reizigers uitnodigen om te "bancketerene", bereiken zij Antiochië, eens de derde stad van het Romeinse Rijk, voorzien van 363 versterkte torens, maar ten tijde van Van Ghistele, gans vervallen. En dan eindelijk Aleppo, waar onze Vlamingen meer dan achthonderd moskeeën "parochien" zoals schrijver ze noemt, ontdekken.

"Den meesten deel van den strate zijn al Bezeren (bazaars) boven bedeckt tegen den reghene en theete zonneshijn". Aleppo was ten andere, reeds in de XVe eeuw, de stad waar alle landen ter wereld een handelskantoor bezaten.

Aleppo was voor onze reizigers een rustoord geweest, maar aan rusten wilde de Gentse schepen niet lang denken: hij droomde er nog steeds van het land van Pape Jan, Abessinië, te bezoeken, en hij vatte het plan op het langs Perzië en Arabië te bereiken. In het land van Meden en Perzen, hij bekent het zelf, was het er "zeer zorgelick en dangereus te reysen". Nochtans ondernamen onze Vlamingen met een goede "trucheman" (tolk) en in Perzische klederdracht de eerste etappe naar Tauris (Tabriz). Een eindeloze tocht die hen gans Perzië doet doorkruisen, de Tigris oversteken, zwerven over berg en dal, in een land waar alles nieuw, ongewoon en vreemd voor hen was: versterkte burchten op de bergtoppen, verwoeste steden, dorpen die nog getuigden van een groot en rijk verleden, praalgraven van Oosterse prinses, paleizen als b.v. dat van Taurin, de "alderschoonste en vermaerde stede van den conynghrijcke van Persen", waarvan Van Ghistele ons bladzijdenlang een enthousiaste beschrijving geeft.

Maar onze Gentenaar, hoe aangenaam en heerlijk het verblijf in Tauris mocht zijn, dacht er opnieuw aan zijn reis voort te zetten in de richting van Abessynië: "zo worden zij peinzende om te volbrynghe de voyage dat was te bezouckene den heleghe apostel S. Thomaes en eenighe deelen van Abessien en Ethiope", maar al de mensen die zij hierover raadpleegden, raadden het hen formeel af, omdat het een zeer gewaagd avontuur zou zijn en vooral omdat in die landen toen een ziekte heerste "afgrijselic om zien", waarschijnlijk dus de pest.

Bovendien waren de meeste reisgezellen van Joos "vermoeyt van reysen" en vroegen hem dan ook de terugreis naar Tripoli met de eerste, sterke karavaan te ondernemen, wens waarop Van Ghistele wel verplicht was in te gaan.

Het ging ten andere zonder menswaardig incident en zij bereikten gaaf en

gezond, midden die gewapende karavaan van kooplieden, de haven van Tripoli.

Op zee echter hadden onze Vlamingen nooit veel geluk gehad: storm, onwe-der en nu een aanval van twee oorlogsschepen van de koning van Napels. De slag duurde de ganse dag: “trumoer, de roupynghe ende tghecrijtsch datter was en ware niet om zegghen. Veel gheqwetste ende eenighe dooden waren over beede zijde”. De nacht alleen kon de half vernielde schepen scheiden en de kapitein maakte er dankbaar gebruik van om koers te zetten op het eiland Rhodos.

Nog was de lange reis niet ten einde, want Van Ghistele koos nimmer de kortste weg: de tocht vervolgde dan ook langs de eilanden van de Egeïsche Zee, de Dardanellen, Constantinopel en Sicilië, verder over Carthago en Tunis, Sardinië, Corsica en eindelijk Venetië, waar een zekere Mathias de la Toure, die hem reeds bij de heenreis naar Beiroet had geloodst, hen een “schoon kiste vol juwelen en costelicke steenen” ontstal.

Van Ghistele had zijn leven lang op de uitslag van het proces kunnen wachten, maar na vier jaren waren hij en zijn vrienden de avonturen moede en over Bazel en Keulen ondernamen zij in recordtempo de laatste etappe naar hun geliefd Vlaanderen dat zij op Sint-Jansfeestdag van 1485 mochten terugvinden. De grootste reis ooit in de XVe eeuw ondernomen, eindigde als een mooi sprookje met een blijde en veilige thuiskomst.

Pierre Kluyskens

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 190

Op 25 mei 1900 stelde Fernand Scribe in de rubriek "Schilderijmuseum, n°47 - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over :

Studie van Jordaens

Het werk dat wij hier reproduceren werd in 1899 aan het Gents museum geschonken door de vereniging “De Vrienden van het Museum”. Het had

opeenvolgend toebehoord aan Vander Haert (†1846) en Theodoor Canneel (†1892), die allebei directeur waren van onze Tekenenacademie, en werd door de vereniging gekocht van de erfgenamen van deze laatste.

Geschilderd op geölied papier dat geplakt werd op een paneel van 51 x 44, stelt het twee profielen voor van een ouderling die een vertrouwd model moet geweest zijn van Jordaens, want men vindt de fysionomie, ruim behandeld, terug in verschillende van zijn doeken, namelijk in "De faun die een knaap draagt" uit de beroemde *vruchtbaarheid* van het museum van Brussel.

Het hoofd, bijna een volledig profiel, heeft gediend als studie voor een van de figuren van het schilderij de *Evangelisten* van het Louvre. Wanneer men de studie vergelijkt met het schilderij wordt men getroffen door de onvergelykbare vurigheid en brio van het eerste. Ieder vlak, of deel van het vlak, is in deze gekenmerkt door een bijzondere penseelstreek geplaatst met een krachtige kranigheid en de vibratie van de kleuren ontstaat door het naast elkaar plaatsen van iedere penseelstreek. In het schilderij zijn de kwaliteiten van deze spontane opwelling verdwenen en men bevindt zich voor een meer bezadigde transcriptie waar de intensiteit van het reliëf verminderd is.

De studie welke wij bezitten is dus een van de meest interessante: ze leert ons de techniek van Jordaens kennen en toont ons duidelijk het verschil dat bestaat tussen werken die direct naar de natuur gemaakt zijn en de composities die geschilderd worden naar documenten of voorafgaande studies.

WEGENISWERKEN EN TRAMVERKEER OP DE KORENMARKT (DEEL III: 1904 - 1914)

VOOR U VERZAMELD UIT 31 000 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”.

19 februari 1904

Men is nu volop bezig met het plaatsen van de palen voor de luchtkabels van de elektrische tram in de omgeving van de Zuidstatie. De trolley zelf zal de dienst niet veel veranderen. Men zal enkel meer spoed en regelmatigheid kunnen bekomen als er overal een dubbel spoor zal liggen. Dan zullen de trams niet meer op elkaar moeten wachten.

De lijn van de Dampoort naar de Korenmarkt en de Brugsepoort zal later verlegd worden langs de Borluutstraat (** *thans de Belfortstraat*) en de Botermarkt, om aan het belfort af te draaien langs de Cataloniëstraat en over de nieuw ontworpen brug van Sint-Michiels voort te lopen naar de Brugsepoort. Het spreekt vanzelf dat het huizenblok tussen het belfort en Sint-Michiels zal moeten afgebroken worden om aan de lijn de nodige kromming te kunnen geven.

Het schijnt vastgesteld te zijn dat men de ontworpen *Ketelbrug* aan Sint-Michiels niet zal maken, daar het ontwerp zoveel tegenstand ontmoet. Eens dat de lijn langs de Borluutstraat gelegd is, zal deze langs de Vrijdagmarkt en de Langemunt opgebroken worden, aangezien de laatste straat zo nauw is.

23 maart 1904

In de Vlaanderenstraat plaatst men haken aan de huizen om er de trolleydraden aan vast te hechten. Men zal van de Korenmarkt naar de Zuidstatie gaan. Van de nieuwe elektriciteitsfabriek die nabij de Minnemeersbrug gebouwd wordt, zal een onderaardse kabel tot aan de Korenmarkt worden gelegd, die de drijfkracht aan al de andere draden zal geven. Dat werk zal ongeveer een jaar duren.

De plaatsen in het werkhuis aan de Brusselsesteenweg, waar tegenwoordig de accumulatoren staan, zullen in loodsen voor de rijtuigen veranderd worden. Er

bestaan thans 47 rijtuigen die geschikt zijn voor trolley en accu en 4 voor trolley alleen. Met het nieuwe stelsel zouden er bij het begin van het volgend jaar nog 17 rijtuigen bijkomen.

De heer Prosper Royaert, controleur, houdt zich sedert enige tijd bezig met de bedienden op de hoogte te stellen van het trolleysysteem en leert hen wat er te doen staat in geval een draad zou breken.

21 mei 1904

Men is in de Posthoornstraat (** *thans de Sint-Niklaasstraat*) begonnen aan het graven van de grachten voor de ondergrondse telefoonleiding. Daardoor moet zowel de dienst van Meulestede en het Rabot als deze van de Kortrijksepoort langs de Veldstraat gebeuren.

11 juli 1904

In haar zitting van donderdag heeft de Gentse afdeling van de *Belgische Photographiebond* besloten aan de bevoegde overheden een protestbrief te zenden aangaande de betreurenswaardige wijze waarop men de masten van de elektrische trekkracht opricht.

Men vindt er zelden één die loodrecht geplaatst is. Toch zijn er echter, wat bewijst dat zij aldus kunnen geplaatst worden, zoals zij het overigens zijn in de andere steden waar de trolley werkt.

Bovendien vindt men onder deze masten alle soorten van modellen en vooral van overdreven dikte, terwijl men de dunste en de sierlijkste zou moeten nemen, om zoveel mogelijk het onooglijk uitwerksel te verzachten dat zij aan de straten geven!

23 september 1904

Om het trolley-net op het deel tot aan Meulestede de nodige stroom te leveren zal een houten gebouw worden opgetrokken nabij het politiecommissariaat van de Muide, waarin een machine zal geplaatst worden werkende op een dynamo, die de lijn zal spijzen tot aan de Korenmarkt. Zodra de inrichting gereed is zullen de afreizen tussen de Korenmarkt, de Sassepoort en Meulestede op vaste tijden plaatshebben.

19 oktober 1904

De rijtuigen tussen Gentbrugge en Meulestede zullen vanaf heden de trolley

kunnen benutten. In hetzelfde geval verkeren weldra deze van de lijn naar het Rabot. Het ware te wensen dat de bedienden van de rijtuigen op die lijn aan de kiosk op de Korenmarkt, de reizigers tijdig zouden verwittigen dat het rijtuig als eindbestemming het Rabot heeft.

19 november 1904

Het trambestuur maakt aan het publiek kenbaar dat maandag 21 dezer de dienst zal onderbroken zijn tussen de Korenmarkt en de Vrijdagmarkt, teneinde toe te laten de onderaardse kabels te plaatsen.

26 november 1904

Te rekenen van heden worden de lijnen Ledeberg - Frère-Orbanlaan - Zuidstation - Korenmarkt en Korenmarkt - Rabot vervangen door de lijn Ledeberg - Frère-Orbanlaan - Zuidstation, voorzien van een oranjekeurige aanduidingsplaat en de lijn Zuidstation - Korenmarkt - Rabot met een blauwe aanduidingsplaat.

1 december 1904

Nauwelijks toegelegd heeft men de Langemunt alweer opengebrouwen voor het leggen van de tweede tramlijn, alhoewel de straat reeds nauw genoeg is.

Het is niet voldoende dat de inwoners van de straat in hun handel en wandel lijden, men heeft het nu nog beter uitgedacht. De kasseien die uitgebroken zijn heeft men op de voetpaden gestapeld, zodat er nauwelijks doorgang is voor één persoon en hij mag dan nog niet te dik zijn!

In gans de straat brandden er gisteravond welgeteld twee lantaarns en we hebben verscheidene personen tegen de kasseien zien lopen. Wacht men misschien om maatregelen te treffen tot zich daar iemand de nek breekt? Het is al erg genoeg dat de reizigers die onze stad bezoeken zeggen dat Gent de modderstad bij uitstek is!...

13 februari 1905

Te beginnen van 2 maart zullen 17 nieuwe tramrijtuigen in dienst worden gesteld. Gedurende een zekere tijd wordt het tramnet in twee verschillende secties verdeeld, de ene gevoed met 500 volt drijfkracht door de nieuwe centrale die reeds op halve toeren draait, de andere door het werkhuis van Gentbrugge, dat slechts 250 volt kan leveren. De reizigers zullen van rijtuig

moeten veranderen.

25 februari 1905

Er wordt gevraagd dat het bestuur van de tramdienst op de Korenmarkt door middel van lantaarns zou willen aanwijzen in welke richting 's avonds laat nog een afreis gedaan wordt. Het publiek zou dan ook niet nutteloos moeten staan wachten als de laatste trams vertrokken zijn, aangezien de uitgedoofde lantaarns zulks zouden aantonen.

28 april 1905

Vanaf morgen zal het middenwerkhuis in de Bomastraat de elektriciteit leveren voor al de tramlijnen. Daarmee zal het overstappen gedaan zijn. Ook de houten loods met de voorlopige dynamo aan de Sassepoort zal kunnen verdwijnen. Er zullen alle tien minuten trams zijn die op vaste uren vertrekken, natuurlijk voor zoveel de draaibruggen het toelaten.

14 november 1905

Gisteravond is op de Korenmarkt een draad van de elektrische tram afgesprongen. Het uiteinde viel op de straatstenen en wierp vonken vuur uit. Gelukkig werd niemand getroffen. De paarden van de rijtuigen die daar hun standplaats hebben schrokken en begonnen te stijgeren. Twee dieren werden gekwetst met tegen elkander te springen. De tramdienst is gedurende meer dan 15 minuten onderbroken geweest.

22 januari 1906

Op de tramrijtuigen zijn houten borden in verschillende kleuren geplaatst die zijdelings kunnen worden verlicht. Daarop staat een nummer vermeld en de bestemming in twee talen. Het beheer wil die maatregel algemeen maken, ten einde aan de reizigers nog meer gemak te geven bij het opsporen van hun gevraagde correspondenties.

- nummer 1	blauw	Gasmeterlaan - Korenmarkt - Arsenaal
- nummer 2	wit	Sassepoort - Korenmarkt - stelplaats
- nummer 3	geel	Brugsepoort - Korenmarkt - Dampoort
- nummer 4	rood	Sint-Jacobs - Sint-Pieters - Korenmarkt

5 april 1906

Van maandag 9 april zal de tramdienst van en naar de Brugsepoort onderbroken zijn tussen de Korenmarkt en de Sint-Michielsstraat. Dit voor zolang het bouwen van de nieuwe Sint-Michielsbrug zal duren. De tramreizigers zullen van de ene plaats naar de andere moeten gaan langs het hoog brugje dat aan het *Schippershuis* gebouwd is.

26 april 1906

Na lang aarzelen en zeer talrijk bij ons toegekomen klachten, mogen wij vaststellen dat er van heden af reeds *een kemel geschoten* is bij de pas aangevangen werken voor de Sint-Michielsbrug.

“Bekijken we even de tramdienst. Men komt van de Brugsepoort, stapt af aan het Ingelandgat, gaat door de Huurdochterstraat en de Bezemlei over ontoegankelijke trappen, treden en “terten” naar de Graslei, langs modder of zand, hoogten en diepten, naar en door de Sterrestraat en dan over de Korenmarkt tot aan de kiosk, waar men misschien een tram vindt om de onderbroken reis verder te zetten.

Voor een goede voetganger kost dat vijf minuten als 't klaar is, maar 's avonds mag je Onze-Lieve-Heer danken als men er zonder hals of benen te breken vanaf komt. Wat is het dan voor ouderlingen, kinderen en vrouwen?

Een veel beter gepast ontwerp is ons inziens het volgende. Men moet op de Poel een verlenging aan de tramlijn maken doorheen de Drabstraat tot aan de Jan Breydelstraat en van daar tot aan de "aubette" op de Korenmarkt is het twee minuten gaan. Men moet dan toch geen vuil "Klein Zwitserland" passeren.

En als de Grasbrug gedraaid is? Wat zou dat? Als de Sint-Michielsbrug gedraaid was stond je er met de tram en al toch ook voor! Overigens wil men "malgré bongré" gebruik zien maken van de houten "halsbrekersbrug". Men zou beter het straatje naast het "Schippershuis" openen, dat recht op de "aubette" van de Korenmarkt uitkomt, zoals eerst beloofd werd. Dat zou reeds een gedeeltelijke verbetering zijn, maar het eerst opgegeven plan doorheen de Drabstraat lijkt ons alleszins het beste.”

Ter overweging van wie het behoort!

23 mei 1906

Een beweging is gisteren bij de ochtendploeg ontstaan onder de trambedienden, die tot doel heeft een vermindering van werkuren te bekomen die thans 14 en soms tot 16 uur per dag bedragen. Zij vragen ook tijd om behoorlijk te eten, de afschaffing van het willekeurige boetestelsel en de installatie van een degelijke scheidsrechtersraad, samengesteld uit vertegenwoordigers van al de beambten, bedienden en werklieden. Van de 142 beambten legden er dadelijk 110 het werk neer. Nog 20 kwamen zich in de loop van de dag bij de groep voegen.

Rond de middag kwam tijdens de vergadering van de stakers in het Hôtel d'Allemagne op de Korenmarkt het antwoord van het bestuur. Er werden enkele toegevingen gedaan, maar over de scheidsrechtersraad werd geen akkoord bereikt. De houding der stakende bedienden is dusdanig, dat zij de sympathie van de ganse bevolking wegdragen. Een jonge knaap kwam met een kartel op de Korenmarkt waarvan de tekst luidde: *Reizigers, eerbiedig de gewettigde staking*. Neem de tram niet!!! Het is te hopen dat het geschil spoedig zal bijgelegd zijn.

24 oktober 1906

Sinds zondag rijden na het eindigen van de schouwburgvertoningen zes trams naar het Rabot, de Sint-Pietersstatie, de Heuvelpoort, de Antwerpsepoort, de Korenmarkt, Sint-Jacobs, de Zuidstatie en Ledeberg.

In geval van noodzakelijkheid zal het aantal rijtuigen vermeerderd worden. Zijn er te weinig reizigers, dan wordt de dienst weer afgeschaft. De trams zijn ook toegankelijk voor personen die niet uit de schouwburg komen.

3 december 1906

De reizigers worden verzocht de kortste weg te nemen om op de plaats van hun bestemming te geraken. Zo zullen degenen die aan de Zuidstatie opstappen, rond het park en langs de Sint-Pietersstatie en de Kortrijksepoort willen rijden om op de Korenmarkt te komen, niet meer aanvaard worden tegen de betaling van één biljet.

31 maart 1907

De werken aan de nieuwe Sint-Michielsbrug vorderen goed. Was de aankomst van de stenen niet wat vertraagd geworden, dan zou de middenboog nu al

gesloten zijn. Men is nu begonnen aan de steunmuren voor de hellingen. Denkelijk zal men de gehele voltooiing niet afwachten om de riggels van de tramlijn naar de Brugsepoort te leggen.

17 april 1907

De drie vouten van de nieuwe Sint-Michielsbrug zijn voltooid. Men is nu begonnen aan de hellingen. Men hoopt binnen een paar maanden zo ver gevorderd te zijn, dat men de tramriggels over de brug zal kunnen leggen en deze met de Gentse kermis voor het verkeer zal kunnen openen.

27 april 1907

Op woensdag 1 mei begint voor de elektrische trams de zomerdienst. Het laatste vertrek van de rijtuigen aan de Korenmarkt in alle richtingen zal zowel op zondag als in de week geschieden om 9 uur 30 's avonds.

4 juni 1907

In de zitting van de stedelijke raad werd door de maatschappij van de elektrische trams aan de bevoegde commissies het ontwerp voorgesteld van een nieuwe lijn, gaande van de Cataloniëstraat langsheen de Botermarkt en de Borloutstraat (** *thans de Belfortstraat*) naar Sint-Jacobs.

De commissies keurden het voorstel goed, maar verscheidene leden drongen aan om van de maatschappij te verkrijgen dat zij als compensatie open rijtuigen zou inleggen gedurende de zomermaanden.

1 juli 1907

De werken aan de Sint-Michielsbrug die gedeeltelijk moesten stilgelegd worden bij gebrek aan de nodige stenen, zijn sedert enige dagen volop hernomen. Tegen de Gentse kermis zal de tramlijn er echter niet meer kunnen overgelegd zijn.

14 augustus 1907

De vouten van de nieuwe Sint-Michielsbrug worden met teerkarton bedekt om alle doorsijpeling te beletten. Langsheen de leuning die er bijna geheel staat, is men bezig de waterleiding te leggen.

De palen voor de trolleyleiding van de trams zijn bijna alle opgericht. De dub-

bele tramweg zal in het midden van de brug liggen, zodat er langs weerskanten tussen de riggels en de voetpaden plaats genoeg zal zijn voor al het andere gerij.

De Gentse gemeenteraad heeft nu ook beslist dat het enkel spoor op de Botermarkt en in de Borluutstraat in het midden zal aangelegd worden. In de Cataloniëstraat wordt aan de tramwegen niets veranderd.

4 september 1907

Op de Sint-Michiëlselling plaatst men de sporen voor de trambaan van de Korenmarkt naar de Sint-Michiëlsplaats. Ook de boordstenen worden er aangebracht. De verlichting zal niet anders dan elektrisch kunnen zijn.

18 september 1907

De monumentale Sint-Michiëlsbrug is bijna voltooid. De tramsporen liggen over de brug en weldra zal zij aan het verkeer kunnen overgeleverd worden. Men is volop bezig met het leggen van de enkele lijn tussen de Kammerstraat en de Cataloniëstraat.

28 september 1907

De twee tramlijnen naar de Brugsepoort zijn gereed. Men zal ze evenwel maar kunnen gebruiken wanneer de kasseiwerken aan de Sint-Michiëlsbrug zullen voltrokken zijn. In afwachting heeft men in de Cataloniëstraat de samenloop van de lijnen geplaatst, die deze straat met de Botermarkt en de Borluutstraat moet verbinden.

Er blijven nog enkele verbindingssporen te plaatsen aan de hoek van de Cataloniëstraat. Zodra dit werk zal beëindigd zijn, zullen alleen de rijtuigen van Sint-Jacobs naar de Korenmarkt nog langs de Vrijdagmarkt en de Langemunt blijven rijden.

9 november 1907

De doortocht van de trams op de Botermarkt en in de Borluutstraat heeft gisteren geen de minste moeilijkheid veroorzaakt. De eierkooplieden zijn geplaatst langsheen het stadhuis en de boterverkopers staan langs de tegenovergestelde zijde tot aan de Nederlandse schouwburg.

De rijtuigen hebben natuurlijk hun snelheid wat verminderd. In gewone dagen moeten zij in 17 minuten de afstand afleggen van de Dampoort tot aan de

Brugsepoort. Het terugkeren wordt gedaan in 15 minuten.

31 maart 1908

In het *Café des Arcades* is het ontwerp goedgekeurd, opgemaakt door de heer F. d'Aoust die wordt bijgestaan door de heer Versluys, bestuurder van de tramdienst, om op 26 april, eerste zondag van de grote hofbouwtenoonstelling in de *Casino*, een lichtstoet in te richten.

Het is gemakkelijk te begrijpen dat de trams daarbij van groot nut kunnen zijn, daar zij over al de elektrische stroom beschikken. Men zal aan de rijtuigen een aantal platte wagons van de buurtspoorwegen toevoegen om met groepen personen de vier jaargetijden te kunnen verbeelden.

De trams zullen rond 20 uur de standplaats te Gentbrugge verlaten en langs de Brusselsepoort, het Van Arteveldeplein, de Vlaanderenstraat en de Korenmarkt tot aan de Muide rijden en langs dezelfde weg terugkeren, om dan langs de Veldstraat en de Kortrijksepoort tot aan de Sint-Pietersstatie te rijden. Ten slotte gaat de stoet terug naar de Kouter voor de apotheose, waarna hij wordt ontbonden aan de Zuidstatie.

1 juli 1908

Vier open tramrijtuigen zijn thans in de stad aangekomen. Ze zullen op zondag 3 juli naar aanleiding van de plechtige opening van de *Gewestelijke Landbouwtentoonstelling van Oost-Vlaanderen* in de citadel van het park, rijden op de lijn Zuidstatie - Gent-Sint-Pieters - Korenmarkt. Volgende week zullen er nog vier bijkomen.

30 september 1908

Dikwijls hoorden wij onder het publiek de wens uitdrukken dat gedurende het wintergetijde na 8 1/2 uur 's avonds alle half uren tot 11 uur een vertrek van de Korenmarkt in alle richtingen zou gegeven worden. Dat zou aan talrijke personen die later in de stad moeten verblijven toelaten, per tram naar hun woning terug te keren. Deze trams zouden ook benuttigd kunnen worden voor de bezoekers aan de schouwburgen, enz.

8 juli 1909

De gewijzigde loop van tramlijn 4 tussen de Korenmarkt en de nieuw te bouwen statie van Gent-Sint-Pieters wordt vandaag in dienst gesteld. De trams

gebruiken wegens de sluiting van de oude statie niet langer de reisweg langs de Kortrijksesteenweg naar de Parkplaats, maar rijden nu langs de nieuw aangelegde Elisabeth- en Clementinalanen naar het park en de Heuvelpoort.

10 september 1909

Gedurende de bouw van de grondvesten van een nieuwe trap aan de Sint-Michielsbrug, mogen de trams niet over de brug rijden. De reizigers van de Brugsepoort zullen dus gedurende die tijd te voet moeten gaan van de Sint-Michielsplaats naar de Korenmarkt.

22 december 1909

Te beginnen van Kerstdag zal een nachtdienst ingericht worden. Na 8 uur 30 zullen ieder half uur van het uiteinde van elke lijn rijtuigen vertrekken tot 11 uur 30 's nachts. De correspondenties aan de Korenmarkt en de Zuidstatie zullen zoveel mogelijk verzekerd zijn.

25 oktober 1910

Het nieuwe postbureau op de Korenmarkt werd maandagmorgen ter beschikking gesteld van het publiek. Bij die gelegenheid waren bijna al de huizen van de Korenmarkt en omliggende straten bevlagd en gans de dag door werd het monumentale gebouw door vele belangstellenden bezocht.

Door het openen van de nieuwe post is er nu ook elke morgen om 6 uur drie kwart een tramrijtuig dat van de Korenmarkt naar Sint-Pieters vertrekt, waar het om 7 uur zal zijn.

7 december 1910

De verlenging van de tramlijn van de Brugsepoort tot aan de Rooigemlaan zal te rekenen van 14 december in dienst gesteld worden. Men is reeds begonnen met het plaatsen van het trolley-net.

24 augustus 1911

De reizigers op lijn 4, rood bord, Sint-Jacobs - Gent-Zuid - Gent-Sint-Pieters - Korenmarkt mogen vanaf 27 augustus in de volgende voorwaarden rijden:

- heenreis langs Gent-Sint-Pieters met een doorgaand biljet van Sint-Jacobs

tot het justitiepaleis of van de Dierentuinlaan (** *thans President Rooseveltlaan*) naar de Korenmarkt, met een aansluitingsbiljet tot aan het justitiepaleis;

- terugreis langs Sint-Pieters met een doorgaand biljet van de Korenmarkt tot het uiteinde van de Dierentuinlaan, met een aansluitingsbiljet van het justitiepaleis tot Sint-Jacobs.

4 november 1911

Er wordt door de tramreizigers gevraagd dat de tramhuisjes 's morgens met de eerste en 's avonds tot de laatste tram open zouden blijven, om de wachtenden niet te verplichten in alle weer en wind tien minuten en meer in de open lucht te staan schilderen. Dat ware gemakkelijk te verwezenlijken door het deel dat voor de dagbladen bestemd is af te sluiten van het deel voor het wachtend publiek.

22 december 1912

De inwoners van de Veldstraat, de drukst bevolkte straat van heel de stad, hebben aan de burgemeester een petitie gezonden om te wijzen op al de moeilijkheden en ongemakken die het leggen van een tweede tramlijn aldaar zou veroorzaken en om te bekomen dat van dit ontwerp van de maatschappij zou worden afgezien.

Over de gehele lengte van de straat zouden er geen rijtuigen meer kunnen stilhouden, die thans alle dagen vele personen naar de verschillende magazijnen brengen. Het bestellen van koopwaren aan huizen moet dan gebeuren langs de kleine, slecht gekasseide steegjes tussen de Korte Meer en de Veldstraat, langs waar men met geen grote of zware kisten door kan.

De tweede tramlijn zou ook een groot gevaar zijn voor het verkeer van gewone rijtuigen en voetgangers. Gezien de smalle voetpaden zouden deze laatsten uit vrees voor het gevaar de Veldstraat vermijden, tot groot nadeel van de talrijke handelaars in deze straat.

Was het overigens niet om al deze redenen dat er bij het aanleggen van de elektrische tram in 1898 een lijn voor terugkerende tramrijtuigen tot stand gekomen is langs de Korte Meer en de Posthoornstraat?...

17 januari 1913

In november 1911 bestelde de trammaatschappij 36 rijtuigen van een gans

modern model (** in de volksmond "Expotrams" genoemd omdat ze werden vervaardigd in het vooruitzicht van de Wereldtentoonstelling te Gent van 26 april tot 3 november). Enkele daarvan deden gisteren dienst op lijn 4, van de Korenmarkt naar de Sint-Pietersstatie en voor het eerst verder tot aan de afspanning In De Sterre.

Voor de eerste dag ging de dienst goed en waren de reizigers nogal talrijk. In het vooruitzicht van deze en andere nieuwe diensten zijn 49 tramontvangers en meer dan 50 wattmannen aangeworven.

23 januari 1913

In het midden van de Korenmarkt heeft men rechtover de grote kiosk thans ook een streep grond voorbehouden voor de personen die de tram naar het Rabot of de Sassepoort afwachten. Een gelukkig gedacht. Spijtig nochtans dat dit voetpad niet breder is dan 70 centimeter! Wie te lijvig is kan hier zijn slepe kwijtgeraken! Op de twee uiteinden is een lantaarn geplaatst, kwestie van in het donker dat eindje slepe gemakkelijker te kunnen terugvinden...

11 maart 1913

Men is begonnen met het herleggen van de trambaan in de Veldstraat. Teneinde het gerucht van de rijtuigen te verminderen zal men nieuwe riggels op *bielzen* leggen en gans de lijn aan elkaar lassen, wat ook de schokken zal doen afnemen.

27 maart 1913

De handelaars en de herbergiers van de Botermarkt en omliggende straten protesteren op hun beurt tegen het ontwerp om in de straat een tweede tramlijn aan te leggen. Volgens hen zal de uitvoering velen benadelen.

27 mei 1913

Tijdens de zitting van de gemeenteraad werd de vraag van de trammaatschappij tot het leggen van een tweede lijn in de Veldstraat verworpen. Eenzelfde aanvraag voor de Borluutstraat werd toegestaan.

15 juni 1913

Men is bezig met het leggen van een ringspoor rond de Sint-Niklaaskerk, om

de trams van de gestreepte lijn 4 te laten terugkeren naar de terreinen van de *Wereldfoor* zonder de moeilijkheid op te lopen van te moeten versporen op de Korenmarkt.

26 december 1913

Men is begonnen met het vernieuwen van de wissels op de hoek van de Korte Meer en de Kouter. Het werk zal een tijdelijke onderbreking voor gevolg hebben van lijn 4 naar de Korenmarkt. Eén rijtuig zal heen en weer dienst doen langs de Veldstraat tussen de Korenmarkt en het justitiepalaais.

De werken zullen met spoed worden voortgezet en zohaast de riggels zullen geplaatst zijn zullen enkel nog de rijtuigen van lijn 4 langs de Korte Meer en de Posthoornstraat naar de Korenmarkt rijden.

12 januari 1914

Sedert zaterdag is de nieuwe tramdienst naar de Muide ingericht. Voortaan zullen de rijtuigen van lijn 4, vroeger gaande van *De Sterre* tot aan de Korenmarkt, daar het gedeelte van lijn 2 overnemen tot aan de Sassepoort. Vroeger liepen er op die lijn 10 rijtuigen, nu zullen er 14 dienst op doen.

19 februari 1914

Vanaf morgen zullen de dienstopzichters aan de Zuidstatie en de Korenmarkt ten titel van proef boekjes voor tramreizen verkopen die 20 coupons bevatten. De prijzen zijn 3 frank voor de eerste klasse en 2 frank voor de tweede. De reiziger mag er niets op schrijven. Hij moet het boekje steeds op zak hebben. Telkens hij met de tram reist scheurt hij er zelf een biljet uit en biedt het de ontvanger aan, die gemachtigd is er de nodige bemerkingen op te schrijven en het met een rood potlood te annuleren. De drie reglementaire aanduidingen zijn het uur, het nummer van de lijn en eventueel de gevraagde correspondentie.

3 juli 1914

De tramrijtuigen van lijn 3 tussen de Dampoort en de Brugsepoort rijden sedert gisteren in beide richtingen langs de Borluutstraat. De dienst langs de Vrijdagmarkt en de Langemunt is daardoor afgeschaft.

9 juli 1914

Bij het vernieuwen van de riggels op de Korenmarkt zal men de derde baan uitbreken die zeer dicht bij de kiosk ligt. Deze wordt nutteloos door de verkorting van de lijn naar de Brugsepoort langs de Borluutstraat en sedert lijn 4 naar de Sassepoort doorrijdt.

De cirkel rond de Sint-Niklaaskerk blijft behouden voor het geval er een buitengewoon druk verkeer is op die lijn.

28 juli 1914

Met het oog op de vervanging van het trolleystelsel door dat van de boog in een zeer nabije toekomst is men op de Groentenmarkt bezig de tramlijn te verleggen, waar zij een grote kromming beschrijft om op de Vleeshuisbrug te komen. Men gaat die kromming verzachten. Daartoe is het nodig de hoek rechtover de Hoogpoort gedeeltelijk in te nemen. Reeds is de lantaarn achteruit gezet welke daar staat.

Op de Korenmarkt is de derde lijn naast de kiosk uitgebroken. Men is er nu bezig aan het herkasseiden. Het uitzicht van die plaats zal er merkkelijk door verfraaien.

** Op 4 augustus brak de Europese oorlog uit. Duitsland verklaarde de oorlog aan België, Frankrijk, Engeland en Rusland. Duitse troepen vielen aan de oostgrens ons land binnen.

16 augustus 1914

Aan het stadhuis van Gent brak iets voor 9 uur de stok van het Franse vaandel en viel op de beschermdraad van de trolleyleiding. Er vielen daarbij geen ongelukken te betreuren, maar het tramverkeer op lijn 3 bleef wel dertig minuten onderbroken.

6 oktober 1914

Maandagavond zijn in enige straten van het centrum proefnemingen gedaan met een stoomtram van de buurtspoorwegen die enkele rijtuigigen voortsleepte op de sporen van het elektrisch net. Men denkt dat die proeven gedaan werden om te trachten de vluchtelingen die nog in onze stad aankomen gemakkelijk te kunnen vervoeren.

** Op 12 oktober 1914 werd de stad Gent door de Duitse troepen bezet...

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "135 jaar openbaar vervoer in de Gentse regio" deel 1 (1871-1906) - 362 pagina's en deel 2 (1907-1922) - 278 pagina's - herwerkte uitgaven in eigen beheer - 2008.

VERGETEN GENTSE SCHRIJVERS: ARCHILLES GAUTIER 2

Achilles kwam alle dagen naar Gent en nog steeds regelmatig bij ons op bezoek. Hij kwam nooit ongelegen, integendeel. Hij reed met een Mini. Mij een raadsel hoe hij telkens weer ongeschonden in Zomergem belandde. Op een morgen stond hij op en zijn auto was verdwenen. Dacht dat hij hem in Gent had achtergelaten en dat iemand hem had thuisgebracht. Hij is zijn auto in Gent gaan zoeken. Vruchteloos. (Ik heb er meerdere gekend die niet meer wisten waar ze hun auto 's nachts hadden achtergelaten en een van hen heeft hem 's anderendaags teruggevonden op de markt midden de groentenkramen.) In de namiddag kreeg hij bezoek van zijn broer. Die had zijn autootje zien liggen, daar een eindje verder in een gracht, verscholen tussen het hoge gras. Achilles kon zich niet meer herinneren hoe hij in de sloot, uit zijn auto en thuis is geraakt. Wel wist hij nog dat er die nacht een dichte nevel hing. Bovendien woonde hij nog niet zolang in Zomergem en was hij in de mist waarschijnlijk een straatje te vroeg ingeslagen.

Achilles zit bij ieder gesprek aan tafel te tekenen. Ik geloof dat hij speciaal daarvoor altijd papiertjes op zak heeft. Tekeningen die hij in alle richtingen verder uitwerkt. Zijn schilderijen gaan in dezelfde richting: een mengeling van expressionistische vormgeving met surrealistische inslag. Komen niet erg aantrekkelijk over bij de meeste toeschouwers. Ik kon die vreemde beelden niet goed linken aan zijn zachtaardige persoonlijkheid. Toch niet-verteerde frustraties of hersenschimmen, twijfels en scepsis over wat er allemaal mis gaat? Mettertijd en naarmate hij meer verantwoordelijkheid kreeg op de uni-

versiteit, viel zijn vrijage met de muze van potlood en penseel een hele tijd stil, maar sedert hij officieel op rust is, is hij weer aan de slag gegaan. Hij denkt nu zelfs aan een tentoonstelling.

Achilles was op het persoonlijk vlak nogal gesloten en alhoewel hij je de spijskaart voorlegde, liet hij je niet zomaar in zijn potten kijken. Ik heb nooit de aanvechting gehad die regel te overtreden. Dat is dan ook een van de redenen waarom we het goed met elkaar konden vinden: Achilles kon je, zelfs zonder zijn innerlijke wereld te betreden, niet tot de enkelvoudige mensen rekenen, die enkel het onveranderlijke in zich bewaren en aanlengen, maar je zelden verrassen, zelfs niet met een spiegel.

Met tastbare gefossiliseerde beenderen en archeologische artefacten gaf hij ook regelmatig voordrachten voor de blinden in de Gouvernementstraat. Op zijn verzoek ben ik daar ook eens gaan praten over Gentse literatoren en waar die woonden. Toen ik aan een schilder vroeg of hij dat ook eens wou doen, kreeg ik een njet als antwoord. Veel schilders kunnen vaak geen zinnig woord uitbrengen, noch over hun werk, noch over iets anders. Een van hen had wel het lef, je kunt het ook anders noemen, om laat op de avond plots te verdwijnen en in ons bed te duiken om zijn roes uit te slapen.

Vermits hij zo goed als een huisgenoot was, heb ik Achilles enkele keren voorgesteld aan vrienden die hij niet kende. Dat viel tot ieders tevredenheid telkens goed mee. Ik heb het me nooit beklaagd dat ik de tussenschakel was van die contacten.

Ik heb zijn vrouw maar één of twee keer gezien. Het klikte niet zo goed tussen ons. Onverenigbaar van de karakters? Ook zij dronk veel. Op een dag kreeg ze een zwaar ongeval toen ze op een smalle weg tegen een verlichtingspaal knalde. Er was zo goed als niets meer heel aan haar en ze ging alleen nog met ijzedraadjes aan elkaar. Achilles heeft goed voor haar gezorgd. Ze is enkele jaren nadien overleden.

Toen we in de Ham woonden en na een middag werkzaamheden in de tuin aan tafel gingen voor het avondmaal, was ook het jongetje van de burens aanwezig. Een jongen van vijf of zes. Achilles heeft een misvormd oor en hoort niet goed aan die kant. Toen het jongetje dat zag, vroeg hij op de man af wat er mis was met zijn oor. "Slecht gebakken" antwoordde Achilles.

Op een dag waren we samen met Jan Emiel Daele, Willem Elias en Pjeroo Roobjee uitgenodigd bij Pierre Vlerick te Sint-Martens-Latem om een nummer van Yang, aan hem gewijd, voor te bereiden. Achilles moet aandachtig hebben geluisterd naar wat er door wie werd verteld. Er werden geen nota's genomen. 's Anderendaags zaten we samen, maar hij heeft nagenoeg in zijn eentje alles uitgewerkt tot een echt rondetafelgesprek. Mijn bewondering voor zijn kunnen steeg nog een trapje.

Toen hij zelf prof is geworden, heeft hij daar geen tamtam rond gemaakt! Hij ging naar de universiteit zoals hij voordien altijd: met een jeans, een geruit hemd en in de binnenzak van zijn jas een opgeplooid hoedje voor als het regende. Sakkerde af en toe op de gebrekkige taalkennis van de studenten en de windhanen die onterecht met hun pluimen liepen te pronken.

Nu hij op emeritaat is, gaat hij nog regelmatig naar de universiteit om er onvergolden werk te verrichten en in te springen waar het nodig is. Soms neemt hij zijn hond mee. Hij zal dat nooit zeggen, maar ik denk dat hij fier is op zijn wetenschappelijke publicaties. Als hem gevraagd wordt wat zijn wetenschappelijke specialiteit was, antwoordt hij lachend; “Dinosaurussen,” terwijl hij vooral heeft gewerkt over de dierenwereld in het Quartair en over het ontstaan van de huisdieren. Soms voegt hij daar aan toe dat hij zelf dinosaurus is. Hij voelt zich misschien niet zo goed thuis in deze, onze wereld.

Daniël Van Ryssel

EMILE BEDINGHAUS: EEN INGEBURGERDE ‘WAAL’ IN HET 19DE - EEUWSE GENT

‘ . . . cet homme de bien qui avait le culte des hommes autant que celui des plantes.’

Charles Pynaert

Inleiding

De 19de eeuw heeft een groot aantal figuren voortgebracht die een grote invloed hadden op de maatschappelijke ontwikkelingen in ons land zoals E. Moyson, E. Anseele, priester A. Daens, F. Laurent e.a. In de periferie van die markante personen waren ook een aantal epigonen actief die meestal totaal in de vergetelheid verdwenen. Ten onrechte. Een van hen is Emile Bedinghaus (afb. 1).

Afb. 1.

Emile Bedinghaus. Foto door E. Sacré afgedrukt in:
*La mutualité du commerce et de l'industrie de Gand: à son regretté président M.
Emile Bedinghaus, 7 mars 1904. Gent, Allaert, 1904. U.B. Gent.*

Hoewel nu in de vergeethoek geraakt, maakte hij een grote indruk op zijn tijdgenoten, getuige het grote aantal necrologieën en lijkredes die na zijn overlijden werden opgesteld en gepubliceerd. Hoewel in necrologieën de kleine kantjes van een overledene uit respect niet aan bod komen, valt toch een weerkerend gegeven op in de teksten die tijdsgenoten na zijn overlijden publiceerden over Emile Bedinghaus. Overal wordt zijn minzame, humane karakter beklemtoond: *aimable type, homme de bien, de goede man, die menschen-vriend*. De enige Nederlandstalige lijkrede werd geschreven door tuinbouwer Felix Van Driessche uit de Ekkergevlaan en is sterk emotioneel gekleurd.

Zijn burgerlijke begrafenis te Wondelgem op 10 maart 1904 werd door een grote menigte bijgewoond. Hippoliet Lippens, Alfred De Lanier, Camille De Bast, Octave Bruneel, Remi De Ridder, Victor De Neffe, Paul Frédéricq, Hector Leboucq, Alfred Sarton e.a. kwamen er persoonlijk van hem afscheid nemen. Verenigingen zoals: de Vrijheid, de Vrijheidsliefde, Geluk in 't Werk, Les fanfares de Nimy e.a. waren met een delegatie en hun vaandel aanwezig, terwijl een detachmentement van de Linie-infanterie, de militaire eer bewees aan Emile Bedinghaus.

In juni van het daarop volgend jaar werd nog een herdenkingsplechtigheid aan zijn graf gehouden door de Mutualité du Commerce et de l'Industrie (M.C.I.) want Emile Bedinghaus had een belangrijke rol gespeeld in de uitbouw van deze mutualiteit.

Familiale achtergrond

Emile Bedinghaus werd op 15 mei 1840 geboren te Nimy-Maisières (nu Mons) als zoon van hovenier Herman Joseph Bedinghaus en Marie Eugénie Foucar(t)(1). Vader Herman Joseph was van Duitse origine. Als zoon van een hovenier was Herman Joseph eerst tewerkgesteld bij het hoogadelijke huis van Arenberg in Duitsland (Recklinghausen) en te Edingen (Enghien) voor hij zich als zelfstandige tuinbouwer vestigde te Nimy. Omstreeks 1850 werkten in het park van Edingen tweehonderd tuiniers en waren er serres met vijfhonderd verschillende plantensoorten. Vermeldenswaard is dat de basis van de collecties uit de koninklijke serres van Laken is gelegd met plantmateriaal afkomstig uit de kassen van Edingen (2).

De familie van Arenberg was al vanaf de middeleeuwen geïnteresseerd in de winning en verwerking van ijzer maar legde zich later vooral toe op de land- en bosbouw. In onze gewesten werden o.a. een groot aantal Scheldepolders aangelegd voor rekening van deze familie. Vandaar wellicht ook haar grote voorliefde voor planten, parken en tuinen die zich nog altijd weerspiegelen in

het park van Edingen.

Vader Herman Bedinghaus had al contacten in het Gentse. Hij verkocht aan de gekende Gentse tuinbouwer Louis Van Houtte een hoeveelheid gladioolknollen van een hoge, grootbloemige hybridesoort die hij in 1837 had ontwikkeld (3). Louis Van Houtte bracht deze planten in de handel als *Gladiolus gandavensis* en vermeldt ze al in 1841 in zijn catalogus.

Gezinsleven

Over de kinder- en jeugdjaren van Emile Bedinghaus werden geen gegevens gevonden.

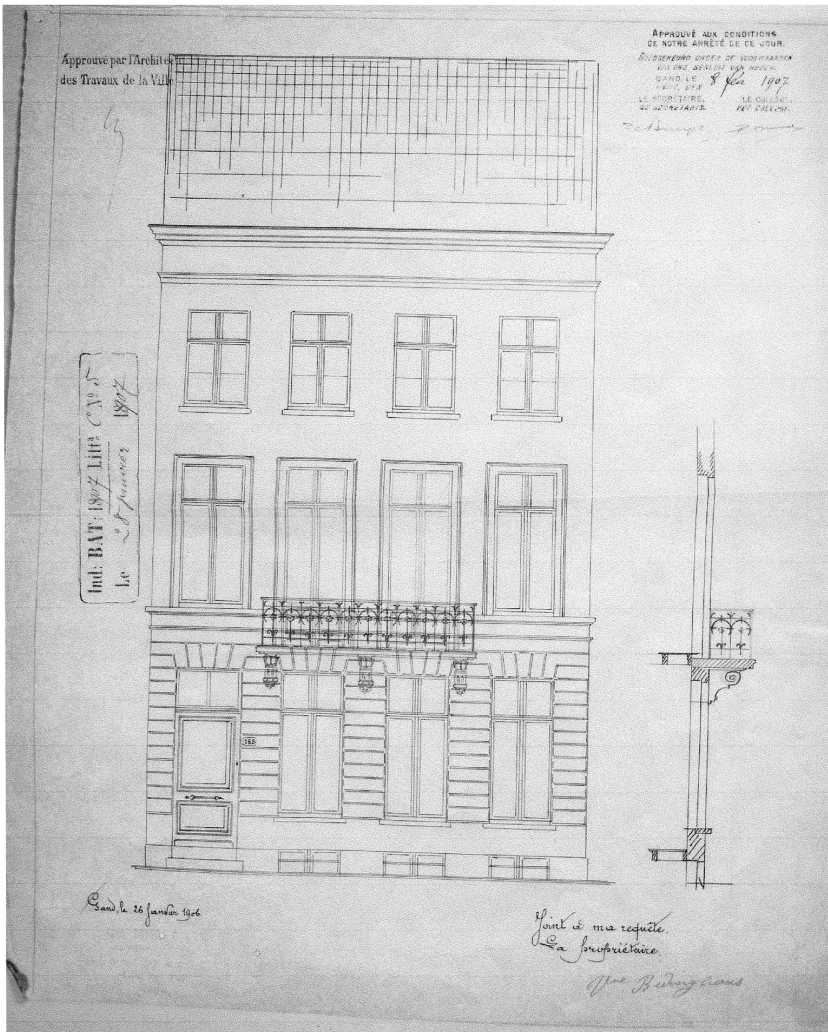
Op 9 januari 1865 huwt hij te Braine-le-Château met Eloyse Odile Josephine Ghislaine Dubrul(le) aldaar geboren op 3-6-1839 als dochter van Florent en Marie Thérèse Foucart. Het is niet uitgesloten dat Emile en Eloyse verwant waren, hun moeders droegen immers dezelfde familienaam. Toen Emile huwde was hij in dienst als beambte bij 'den ijzeren weg' (het spoor). De beroepsloopbaan van Emile ligt aan de basis van het frequent verhuizen van het jonge paar. Op 28 juni 1867 komt hij met zijn vrouw via Elsene in Roeselare wonen, waar korte tijd later op 15 juli hun eerste kind Elisa Joanna Florentina Emilia wordt geboren. Op 13 januari 1868 verhuist het jonge gezin eerst naar Torhout. Nog datzelfde jaar treedt Emile in dienst bij de befaamde tuinbouwer Louis Van Houtte te Gentbrugge en vestigt het jonge paar zich in het naburige Ledeberg. Hier wordt op 19 december 1868 een tweede kind Eugenia Marie geboren, op 23 november 1870 gevolgd door de geboorte van zoon Ernest Emile Joseph. In de geboorteaktes van die kinderen wordt Emile vermeld als commies/ kantoorbediende. In eerste instantie wonen ze in de Nieuwestraat, daarna in de nabije Brusselsesteenweg (4).

Op 31 oktober 1874 vestigt de familie zich definitief in Gent. Eerst wonen ze aan de Rooigemstraat en op 3 november 1875 aan de Coupure Links waar op 12 februari 1879 een vierde en laatste kind, het nakomertje Ernestine Elisa Emilie wordt geboren (afb. 2). Emile had zich intussen van klerk tot boekhouder opgewerkt zodat het gezin zich zelfs vanaf nu een inwonende dienstmeid kan veroorloven. In 1903 - toen Emile zwaar ziek was - is er zelfs tegelijk een inwonende kamer- en keukenmeid aanwezig.

Hij overlijdt in zijn woning op 7 maart 1904. De overlijdensaangifte van Emile werd de dag nadien gedaan door zijn schoonzoon Jules Cornet en zijn tuinman Armand Plancke.

Aanvraag 1807
door V. Beunghans

S. A. B. Reeks G 12
nr C 5 (1907)

↑
185

Afb. 2.

Aanvraag uit 1907 door Eloyse Dubrulle tot het plaatsen van een balkon op de eerste verdieping van haar woning aan de Coupure Links. Tijdens deze periode was het een modetrend op de Coupure om balkons aan de voorgevels aan te brengen.

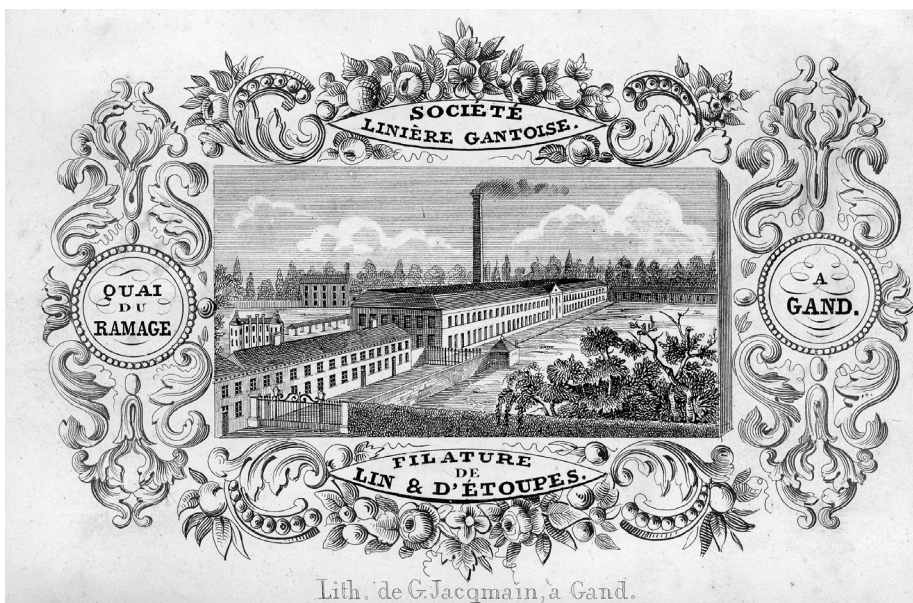
Nu is dit nr. 559.

Stadsarchief Gent, Reeks G. 12 nr. C. 5 (1907).

Carrière als bureelbediende, boekhouder en industrieel

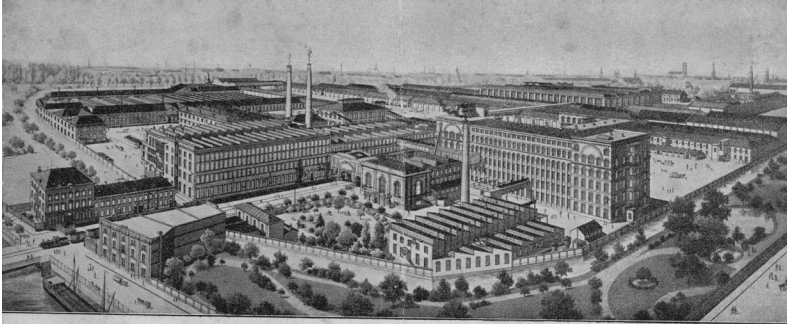
Hoewel Emile Bedinghaus als zoon van een tuinbouwer opgroeide en een grote passie voor planten cultiveerde, zou hij toch een professionele bureelloopbaan uitbouwen. Waarom hij zoals zijn vader en grootvader geen tuinbouwer werd is onduidelijk. Tuinbouwer Eduard Pynaert drukte het zo uit: *'Les hasards de la vie, dans sa prime jeunesse, avaient fait de celui qui était fils et petit fils de jardinier, un employé de bureau'*. Tijdens zijn loopbaan bij tuinbouwer Louis Van Houtte is hij er werkzaam als bureelbediende/klerk. Albert Ceuterick, advocaat en bestuurslid van de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde, omschreef het in een lijkrede als volgt: *'Van Houtte se connaissait en hommes aussi bien qu'en plantes; il distingua rapidement le jeune commis à l'esprit ouvert et désireux de s'instruire. Les occupations régulières de Bedinghaus le confinaient plutôt dans les bureaux, mais tous les instants que lui laissait la besogne quotidienne, étaient par lui consacrés à pénétrer les secrets de la vie végétale.'*

In 1875 wordt Emile boekhouder bij de vlasspinnerij Linière Gantoise, een textielbedrijf aan de Vogelenzang in volle expansie. Maatschappelijk gezien betekende deze tewerkstelling voor hem een grote stap vooruit op de sociale

Afb. 3.

De Linière Gantoise tijdens de beginperiode. Geporseleinde kaart, ca. 1850, lith. G. Jacquain. Privécollectie.

1838 - 1938

BANQUET

organisé à l'occasion du

Centenaire
de la

Société Anonyme Linière Gantoise

le 17 décembre 1938.

BANKET

ingericht ter gelegenheid van de

Honderdste Verjaring
der

Société Anonyme Linière Gantoise

den 17 December 1938.

Afb. 4.

De Linière Gantoise tijdens zijn grootste expansieperiode. Ongedateerde afbeelding, gebruikt als hoofding van een menukaart voor de viering van het honderdjarige bestaan in 1938.

Privécollectie.

ladder. La Linière Gantoise werd in 1838 opgericht met een beginkapitaal van 2 miljoen frank onder impuls vooral van bankier Charles de Brouckère en industrieel John Cockerill (5) (afb. 3). De fabriek kende ruim een eeuw lang een grote bloei en een enorme uitbreiding en groeide net als de in hetzelfde jaar gestichte vlasspinnerij La Lys uit tot een echte textielgigant. In 1862 werd met de bouw van de directeurswoning begonnen, de natspinnerij werd tussen 1870-72 gebouwd en in 1880 kwam er nog een monumentaal stoommachinegebouw bij dat jammer genoeg na de liquidatie in recordtempo werd gesloopt (afb. 4). Met de opkomst van synthetische vezels begon de neergang van de Linière Gantoise die uiteindelijk in 1957 resulteerde in een liquidatie die tot medio 1960 zou aanslepen.

Emile Bedinghaus had zich al opgewerkt tot een gerespecteerde burger toen hij zich in 1897 aan een investering waagde en zich industrieel mocht noemen. Voor notaris François Doudelet te St.Pieters-Leeuw werd dat jaar op 4 april een akte verleden waarbij de ‘Société des ateliers de construction d’Hérinnes-lez-Enghien’ (Herne) werd opgericht (6). Een van de negen initiatiefnemers was Emile Bedinghaus. In de akte wordt gestipuleert: *‘La société à pour objet la fabrication des poutres rivées, des charpentes, ponts, chaudières en un mot tout ce qui rapporte à la grosse et petite chaudronnerie en fer et en acier.’*

Als kapitaal werd 100.000 frank ingebracht verdeeld in 200 aandelen van 500 fr. Emile had 20 aandelen in de nieuwe ijzergieterij en werd prompt een van de drie administrateurs. De hoofdaandeelhouder die ook de locatie van de gebouwen bepaalde, was ir. Zéphyr Foucar uit Halle (7), misschien een verwante van Emile via zijn moeder, geboren Foucar(t). De gebouwen werden strategisch opgericht vlakbij de spoorlijn in de huidige Lorengstraat. Waarom precies Herne in Brabant als locatie werd uitgekozen heeft misschien niet alleen praktische of economische redenen. Herne is ook de naam van een Duitse industriestad op slechts een tiental kilometers afstand van Recklinghausen waar vader Herman Joseph ooit tuinman was. Een zekere nostalgische motivatie voor de keuze van deze gemeente is dus niet onmogelijk.

Momenteel is het bedrijf nog altijd productief, weliswaar onder een andere naam. Na een lange leegstand werd het ca. 1965 omgevormd tot de N.V. Fondatel, (later Fondatel Belgium N.V.) Toen maakte de ijzergieterij vooral riooldeksels voor de wegeninfrastructuur. Begin 2009 werd het bedrijf overgenomen door nv. Joris Ide uit Zwevezele. De laatste jaren waren er veel klachten vanwege omwonenden wegens milieuhinder: de gebouwen waren erg slecht onderhouden, er was geurhinder, geluids- en stofoverlast en bodemverontreiniging.

De overnemers willen nu nochtans investeren in de verouderde gieterij want de producten van Fondatel hadden een uitstekende reputatie. Er worden maatregelen genomen om de overlast voor de omwonenden in te perken zodat het bedrijf voldoet aan de hedendaagse normen en er een nieuwe milieuvergunning word verkregen.

Ideeëngoed

In ons land werd de verplichte ziekenverzekering pas na de tweede wereldoorlog ingevoerd. Door een wet uit 1851 erkende de overheid wettelijk onder een aantal strikte voorwaarden een eerste uiterst klein aantal mutualiteiten. Een groot aantal kassen vroeg geen erkenning aan want de voordelen waren te klein en de controle van de overheid te strikt. Zo verbood de wet het uitbetalen van werkloosheidsuitkeringen door de kassen omdat de overheid vreesde dat dit in de praktijk stakingsuitkeringen zouden worden. De overheid erkende in die periode vooral liberaal gezinde en burgerlijk gerichte kassen. De op 1 juli 1865 opgerichte Mutualité du Commerce et de l'Industrie (M.C.I) past volledig in dit profiel. In de statuten worden de doelstellingen als volg verwoord: *'d'appliquer les bienfaits de la mutualité, en cas de maladies ou d'infirmités aux industriels, négociants et tous employés de commerce et d'administrations civiles, admis à faire partie de l'association'* (8).

In 1874 neemt Emile Bedinghaus de functie aan van secretaris van de M.C.I. Op 3 februari 1875 voert hij als dusdanig voor het eerst het woord voor de algemene vergadering van deze mutualiteit (afb. 5). Hij maakt er een steile opgang in het bestuur. In 1883 was hij al ondervoorzitter en in 1886 werd hij voorzitter in opvolging van J. Suppes die zich om gezondheidsredenen terugtrok.

Enkele jaren na het opnemen van een bestuursfunctie in de M. C. I. zien verscheidene maatschappelijk geïnspireerde publicaties van zijn hand het licht. In 1880 publiceert hij een drietal werken. 'Petite histoire des bureaux de placement' is een werkje waarin hij wantoestanden bij de plaatsingsbureaus hekelt. In 'La peine de mort' profileert hij zich als een felle tegenstander van de doodstraf. Gerechtigheid mag geen wraak zijn. Hij argumenteert dat misdadigers mentaal zieke mensen zijn die heropgevoed moeten worden. Er is altijd gevaar dat mensen onschuldig worden terechtgesteld. Juridische vergissingen zijn onherstelbaar. Geen enkele misdaad is zo vreselijk als een juridische vergissing die uitmondt in een executie (9).

Het lijkigste en belangrijkste werk van Bedinghaus waarin hij heel wat van zijn maatschappelijke ideeën naar voren brengt, is het in hetzelfde jaar 1880 verschenen: 'Manuel populaire des sociétés de secours mutuels'. Hierin ver-

L'UNION FAIT LA FORCE.

FONDATEURS:

Concert
donné pendant le banquet par la musique
du 2e régiment de ligne,
sous la direction de M. Maack.

Programme

1. La Bannière, Marche patriotique.....Méry
2. Ouverture de l'ampa.....Hérold
3. Airage de dentelle, Valse.....Klein
4. Fantaisie sur Carmen.....Bizet
5. Prince Carnaval, Polka.....Wesly
6. Faust, Fantaisie.....Lounod
7. La Duchesse de Berry, Gavotte.....Gong
8. Kordane commères, Polka pour bugle et piston.....Labit

F. Lemaire
G. Van der
N. Janssens
J. Desjard
H. De
J. P
D. Me
J. V
F. P
D. S
Th. D
Ch. B
Ed. J
Ph. M
G. D
G. Van B
J. P
J. L
Ch. D
Ch. P
G. S
D. G
F. V
J. D

Afb. 5.

Zinnebeeldige voorstelling van de Mutualité du Commerce et de l'Industrie op een feestbrochure van het 25-jarig bestaan. U.B. Gent: fonds Vliegende bladen, II M 126.

haalt hij eerst uitvoerig in tijd en ruimte de historiek van vakgroepen, gilden en ambachten en de latere negentiende-eeuwse ontwikkelingen die leiden naar het ontstaan van verenigingen van onderlinge bijstand. In zijn maatschappelijke ideeën die uitgebreid aan bod komen manifesteert hij zich als een progressieve liberaal. Er is een sterke invloed van het ideeëngoed van François Laurent merkbaar. De arbeider moet zelf zijn lot in handen nemen en de middelen daartoe zijn onderwijs, vooruitziendheid en spaarzaamheid (10). Van zijn hand verschijnt in 1890 nog een redevoering naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de M.C.I. en de herdenking van Charles de Smet-de Naeyer, tijdens zijn leven de ere-voorzitter van de M.C.I. Emile was toen echter al een tijdlang actief als amateur tuinbouwer en hij publiceerde de volgende jaren nog uitsluitend botanische artikels in tuinbouw tijdschriften. Hieronder beschrijven we de belangrijkste praktische aspecten van het gedachtegoed van Emile Bedinghaus en zijn vrienden.

Aansluiting bij een mutualiteit

Als voorzitter van een mutualiteit legt Emile Bedinghaus natuurlijk grote nadruk op het nut van een aansluiting bij een mutualiteit. Om uit de armoede te geraken moet de arbeider zijn eigen lot in handen nemen en zich verenigen in een mutualiteit van onderlinge bijstand waar hij iedere maand een bijdrage stort zodat hij in geval van ziekte of ongeval niet zonder inkomen valt. Als enige kritiek op de industriëlen voert hij wel aan dat sommigen een te laag loon aan hun arbeiders uitbetalen.

De M.C.I. kende onder het impuls van Bedinghaus een zeer grote bloei. Een van zijn verwezenlijkingen was de oprichting door deze mutualiteit van een soort jobbeurs die werkloze leden terug aan werk hielp.

Ondanks zijn liberale, vrijzinnige achtergrond gebruikt hij om het nut van de mutualiteit te staven katholieke teksten, zoals een uitnodiging van Christus gericht tot zijn apostelen en later overgenomen in de verering van het H. Hart van Jezus: *'Venez à moi, vous tous qui avez de la peine et qui êtes chargés et je vous soulagerai'* (afb. 6). Het programma van de mutualiteit omschrijft hij als 'La route vers la Terre Promise'! Een zekere kennis van de bijbel was hem dus niet vreemd. Vrijzinnigen waren tijdens die periode niet a priori afkerig van religie maar waren voornamelijk fel gekant tegen de machtspositie en machtsstructuur van de katholieke kerk.

Sparen binnen de mutualiteit

Net als François Laurent hecht hij zeer veel belang aan spaarzaamheid en aan een spaarboekje voor de vrouw die een aangenaam, ordelijk huishouden moet inrichten zodat de man de huiselijke haard verkiest boven de herberg. Spaarzaamheid zal leiden tot een verbetering van de materiële situatie van de arbeider. Dit kaderde in het liberale, burgerlijke idee dat als de arbeider zijn materiële situatie kon verbeteren, hij uit de communistische of socialistische invloedssfeer zou blijven en de rust aldus in de samenleving zou verzekerd zijn.

De eerste spaarkassen waren in het begin van de 19de eeuw ontstaan in christelijk-gereformeerde landen als Schotland en Denemarken. Zij waren doordrongen van de protestantse geest: soberheid en de wil om zich zelf te redden zonder de hulp van anderen. Nadien hebben de spaarkassen zich ook in katholieke landen verspreid. Veel van deze kassen ontstonden rond het midden van de 19de eeuw, tijdens de donkerste periode van de industrialisatie die een verregaande, ongeziene verpaupering van de arbeidersmassa teweegbracht (11). Te Gent was François Laurent de grote promotor van het

LEVE ✠ JEZUS

ZIE HIER DAT HART DAT DE MENSEN ZO ZEER BEMIND HEeft

HET IS HEEL EN AL LIEFDE EN BARMHARTIGHEID

— ✠ —

KOMT ALLEN TOT MIJ
 DIE BELAST EN BELADEN ZIJT
 EN IK ZAL U VERKWIKKEN...

Math, XI, 28

OVERAL WAAR DEZE AFBEELDING ZAL TEN TOON GESTELD EN VEREERD
 WORDEN, ZAL ZE ALLERLEI ZEGENINGEN MEDEBRENGEN

O. L. Heer aan de H. Marg. M
 IMP. BL. PARIS

DEPOSÉ

Afb. 6

De vrijdenker Emile Bedinghaus gebruikte katholieke teksten om zijn mutualiteit te promoten.
 'Komt allen tot mij. . . ' Devotieprent. Privé-collectie.

sparen en van het schoolsparen in het bijzonder.

Het is in deze context interessant even te wijzen op de getuigenis van Pol De Witte, een socialistische basismilitant, die in 1924 zijn herinneringen neerpende: *'Van de heer Laurent gesproken: men weet dat men hem hier te Gent wil doen doorgaan als de uitvinder van het sparen in de scholen (. . .). Welnu, in de zondagschool op de Steendam was dit sparen in voege lang voor men hier wist dat er een heer Laurent bestond. Vele jongens spaarden er zelfs om een plaatsvervanger te kopen voor het geval zij bij de loting een slecht nummer trokken'* (12). Die ietwat zure opmerking van Pol De Witte kadert in de slechte verstandhouding tussen liberalen en socialisten. Communisme en socialisme stonden voor de liberalen synoniem aan revolutie, chaos en het einde van de gevestigde maatschappij.

Net als François Laurent was Emile Bedinghaus ook sterk gekant tegen het geven van aalmoezen. Die veranderen niets aan fundamentele oorzaken, ook luiards profiteren ervan en de miserie wordt er alleen door bestendigd. Dit was voor hem ook een punt van kritiek tegenover de katholieken die aalmoezen en liefdadigheid propageerden. Aankopen op krediet zijn totaal af te wijzen, niets overbodig mag worden aangekocht, geld mag alleen worden gebruikt om te voldoen aan de noodzakelijkste behoeften.

Goed onderwijs voor iedereen

Onderwijs is erg belangrijk. Niet alleen de mannelijke jeugd, ook meisjes en adulten moeten onderwijs kunnen genieten. De arbeider moet worden opgevoed via moraliserende voorbeeldliteratuur. Biografieën van mannen die op eigen kracht zijn uitgegroeid tot prominente figuren moeten aanwezig zijn in de volksbibliotheken. De katholieke bibliotheken schieten sterk tekort, ze zijn enkel toegankelijk voor de jeugd en bevatten slechts heiligenlevens en minderwaardige verhalen. De universiteit waar volgens hem veel te veel studenten nutteloze cursussen volgen moet voorbehouden blijven aan een elite van beafafde mensen.

Strijd tegen alcoholisme

Een ander punt waar hij heel veel nadruk op legt is de bestrijding van het herbergbezoek en het ermee samengaande alcoholisme. De ellendige situatie van de arbeiders was ook een gevolg van het alcoholisme, meer bepaald van het grote jeneververbruik.

In 1885 publiceert hij *'Au fond du verre'*, een melo-dramatische eenakter die de desastreuse gevolgen voor een arbeidersgezin schetst, veroorzaakt door de

LIBERALE KRING VAN H. KERST EN MEULESTEDE.

GROOT

ZANG- & TOONEELFEEST

gepaard met VOORDRACHT

OP ZONDAG 21 MAART 1886

in het lokaal der maatschappij DE VRIJHEIDSLIEFDE

De heer WAGENER, Volksvertegenwoordiger; Mejuffer CHARLOTTE MAENHOUT; de heeren ISIDOR MESTDAGH, H. LEROY en de leden der TOONEEL- EN ZANGAFDEELING der Maatschappij *De Vrijheidsliefde* verleen hunne welwillende medewerking tot dit feest.

PROGRAMMA:

DE GENEVEVER

Volksdrama in een bedrijf, door E. VAN BERGEN, vrij bewerkt naar het fransch van E. BEDINGHAUS.

Karel Voets, <i>straatwerker</i> ,	Al. Derouck.	Mijnheer Peeters, <i>armmeester</i> ,	H. Steurbaut.
Janssens, <i>zijn schoonbroeder, id.</i>	Fr. Van Daele.	Van Hout, } <i>gewone bezoekers</i>	J. Lauweryns.
Lodewijk, <i>zoon van Voets</i> ,	Rich. Van Daele.	Doms, } <i>van baas Jan</i> ,	J. Dhaenens.
Baas Jan, <i>herbergier</i> ,	E. Timmerman.	Eerste politiebeambte,	P. Van Kerchove.
Sus, <i>zijn knecht</i> ,	Lieven Delcour.	Politiebeambten en werkvolk.	
Verellen, <i>vriend van Janssens</i> ,	H. Timmerman.		
<i>voerman</i> ,			

Politieke Voordracht door den heer WAGENER, Volksvertegenwoordiger.

1. *Lieve vogelen*, te zingen door den heer Is. Mestdagh . . . . . Gumbert.
2. *Le jardin sous les toits*, te zingen door mejuffer Ch. Maenhout . . . . . ***
3. *Ma Paólo*, te zingen door den heer H. Leroy . . . . . Flotow.
4. *La Muelle de Portici* (air du sommeil), te zingen door den heer Is. Mestdagh. . . . . Auber.
5. *Tante Adèle*, te zingen door mejuffer Ch. Maenhout. . . . . ***
6. *Romance* te zingen door den heer H. Leroy . . . . . ***
7. *Ons broedergroet*, koor door de zangafdeeling der Maatschappij *De Vrijheidsliefde*. . . . . Ed. Blaes.

Deuren open te 5 1/2 uren Begin te 6 1/2 uren.

De ledenkaarten zullen streng geëischt worden.

Gent, drukkerij L. De Busscher, Savaanstraat, 32.

Afb. 7.

Opvoering door de Liberale Kring van H. Kerst en Meulestede van een bewerking van de eenakter 'Au fond du verre'. U.B. Gent: fonds Vliegende bladen I A 80.

jeneververslaving van de vader (afb. 7). Het in 1888 verschenen verhaal ‘Les pauvres gens: nouvelles socialistes’, heeft eveneens de alcoholverslaving tot onderwerp, maar hier laat hij het verhaal positief eindigen. Een berooide drankverslaafde vader, op de rand van de zelfmoord wordt door een hulpvaardige burger discreet begeleid en geholpen om zijn leven een andere wending te geven en zijn gezin er bovenop te helpen. In dit werkje legt Emile ook sterk de nadruk op de ‘entre-aide’, het wederzijdse hulpbetoon.

In het gezelschaps- en verenigingsleven

Het Gentse verenigingsleven was tijdens de 19de eeuw enorm bloeiend en divers. Sommige verenigingen die daarvan de motor waren, zijn gekend uit de literatuur. Uiterst enigmatisch echter blijft een groep met de naam: ‘Les amis de la fleur de blé’ want er is geen spoor van terug te vinden onder de talrijke maatschappijen en verenigingen die in de Gentse Wegwijzers vermeld worden. Tot dusver zijn de enige bekende inlichtingenbronnen over de activiteiten van ‘Les amis de la fleur de blé’ enkele schaarse menukaarten en een portrettenkaart van de leden.

De gemeenschappelijke activiteiten van de vriendenclub beperkten zich dus waarschijnlijk tot genoeglijk, uitgebreid tafelen. Er is o.a. een menukaart van 7 oktober 1883 bewaard gebleven, waarbij Emile Bedinghaus en chicoreifabrikant Leopold De Ronne worden gevierd met een feestbanket. Beiden waren met een gouden medaille bekroond op een nijverheidstentoonstelling te Amsterdam. Het banket van de vriendenkring ging door in het prestigieuze Hotel Royal op de Kouter en was uitermate copieus: oesters, kreeftensoep, forel, fazant, ... Zelfs ortolanen stonden op het menu evenals de toen uitermate dure en exotische ananas (afb. 8).

Nogal wat leden van deze vriendenclub woonden in de wijde omtrek van de Coupure en Ekkerghem. Waarschijnlijk kunnen ‘Les amis de la fleur de blé’ gezien worden als een pure vriendenclub die geregeld samenkwam in de herberg de Korenbloem op Ekkerghem. Frappant is de gelijkenis met de ‘Eetmansclub’ beschreven door Virginie Loveling en Cyriel Buysse in hun gemeenschappelijke roman *Levensleer*: ‘... ontstaan als vanzelf op een avond, in de herberg waar enkele gewone verbruikers elkaar geregeld ontmoetten’. De vergaderingen of uitstapjes van de ‘Eetmansclub’ liepen telkens uit op reusachtige eet-en drinkfestijnen. Haalden die auteurs hun inspiratie misschien bij ‘Les amis de la fleur de blé’ (13)?

Bedinghaus was ook lid van een aantal andere verenigingen. Hij was actief betrokken bij de liberale werkerskring ‘Geluk in ’t werk’ en waarschijnlijk ook bij de ‘Vrijheidsliefde’ (14).

Afb. 8.
 Menukaart van 'Les amis de la fleur de blé' uit 1883. U.B. Gent: fonds Vliegende bla-
 den II B 16.

Hij was tevens de eerste voorzitter van l'Union Wallonne. Deze gezelschapsvereniging werd in 1889 opgericht om voordrachten, lezingen, toneelvoorstellingen, uitstappen en spelen te organiseren voor de Walen uit de Gentse regio. Een gedeelte van de inzamelingen die bij elke reünie gebeurde werd geschonken aan de bond 'Zonder Naam, niet zonder Hart'. Bedinghaus werd later als voorzitter opgevolgd door Victor De Neffe, een gerenommeerde dokter/oogspecialist en universiteitsprofessor die ook als geneesheer verbonden was aan de M.C.I. (15).

Emile was daarnaast ook nog 'hoogbeschermlid' van de 'Maatschappij der gedecoreerden voor nijverheid - land - en hovingbouw'. Onder impuls van minister C. Rogiers was bij K.B. van 7 november 1847 een bijzonder ereteken ingesteld voor werk- en ambachtslieden. Dit gaf aanleiding tot de stichting van deze maatschappij te Gent op 16 mei 1850 op initiatief van drukker Isidoor Van Doosselaere. De bijeenkomsten van de leden hadden plaats in 'Het Wapen van Zeeland' op de Korenmarkt. Bedinghaus lag mee aan de basis van een onderstandsfonds (bijstandfonds) voor oude en werkonbekwame leden, een fonds dat hij ook financieel ondersteunde.

Tenslotte was Emile als vrijmetselaar aangesloten bij de loge La Liberté. Dit is een afsplitsing uit 1866 van de in 1811 opgerichte loge Le Septentrion waar veel orangisten deel van uitmaakten. La Liberté die wel aangesloten bleef bij het Groot-Oosten van België, was qua geest democratischer en stond ook positiever tegenover de Vlaamse beweging. Progressieve liberalen voelden zich dan ook meer aangetrokken tot La Liberté waar o.a. ook veel Willemfondsbestuurleden toe behoorden.

Plantenliefhebber

Toen Emile in 1904 overleed was hij volgens Charles Pynaert al een 20-tal jaren lid van de 'Société Royale d'Agriculture et de Botanique de Gand', de huidige Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde. Pynaert omschreef hem als een van de beste liefhebbers van het land, een van de sympathiekste mensen uit de tuinbouwwereld en een nijvere medewerker aan de 'Revue de l'horticulture Belge et étrangère' waarin hij talrijke artikels publiceerde over Kaapse en Australische planten waarvan hij een grote kenner en teler was. Zijn grootste verdienste op het botanische vlak bestond erin dat hij enkele vergeten plantensoorten uit deze streken terug in de belangstelling bracht. Hij bezat hiervan een buitengewone mooie en grote verzameling en nam hiermee deel aan talrijke nationale en internationale tentoonstellingen waarbij hij talrijke prijzen won (afb. 9). Vermelden we slechts zijn deelname in 1899 aan de derde internationale plantententoonstelling te Sint-Petersburg

TREMANDRA ERICOIDES HIRSUTA

Pinx. & del. De Pannemaeker & Fils, Leoberg-Gand

Afb. 9.

Illustratie van een Australische plantensoort beschreven door Emile Bedinghaus in de Revue d'Horticulture Belge et Etrangère, tome XXV (1899).

waar hij bekroond werd met twee gouden medailles en zijn laatste deelname aan een grote tentoonstelling, de 15de internationale tuinbouwtentoonstelling (floralie) te Gent in april 1903 (16). Hier behaalde Bedinghaus voor het laatst schitterende resultaten. Hij nam deel aan 28 wedstrijden en werd in niet minder dan 24 van die wedstrijden bekroond. Negentien daarvan waren eerste prijzen (17)!

Wegens zijn verdiensten op dit vlak werd Emile Bedinghaus in 1898 tot ridder in de Leopoldsorde benoemd. Van de koningin-regentes van Spanje verkreeg hij drie onderscheidingen, namelijk die van ridder in de orde van Karel III, ridder in de Orde van Isabella de Katholieke en Commandeur in de Orde van Isabella de Katholieke. Deze laatste drie hoge Spaanse onderscheidingen werden hem eveneens waarschijnlijk uitgereikt wegens zijn verdiensten op het botanische vlak want de enige twee personen die deze vereremeringen vermelden zijn Felix Van Driessche en Albert Ceuterick, allebei actief in de tuinbouwwereld.

Bedinghaus cultiveerde zijn buitengewone plantencollecties op zijn buitenverblijf te Wondelgem. Armand Plancke stond in voor de dagelijkse verzorging. Deze hovenier woonde te Wondelgem aan 'de statie'. Vermoedelijk was er een hovenierswoning op het buitenverblijf of woonde de hovenier toch in de onmiddellijke omgeving. Het buitenverblijf lag dus waarschijnlijk in de buurt van het (eerste) station van de spoorlijn Gent-Eeklo te Wondelgem. De ligging vlak bij het station was voor het vervoer van de planten zeker een pluspunt. Het eerste, nu verdwenen, stationsgebouw te Wondelgem was gelegen in de buurt van de huidige Panterschipsstraat - Zeestraat. Het landschap is er door de verregaande industrialisering van de omgeving, die in 1920 voor de uitbreiding van de haven bij de stad Gent werd ingelijfd, echter volledig van uitzicht veranderd.

Behalve de hulp van zijn hovenier, kon hij ook rekenen op zijn gezin. K. De Brouwer, een beheerder van de Linière Gantoise, schreef in een lijkrede: '*... à sa campagne de Wondelgem ce pied-à-terre charmant, ou il aimait à cultiver les plantes exotiques les plus rares (...) secondé dans cette belle tâche par toute sa famille*'. Waarschijnlijk was vooral ook zoon Ernest actief betrokken bij de plantencultuur want hij staat in de Gentse 'Wegwijzers', behalve als lijnwaadkoopman soms ook vermeld als hovenier-bloemist.

Nabestaanden

Van de vier kinderen van Emile zorgde slechts zijn oudste kind Elise voor nageslacht. Ze huwde op 25 april 1896 te Gent met de geoloog Jules Cornet, geboren te Sint-Vaast op 4 maart 1865 (18). Het echtpaar Cornet-Bedinghaus

ging te Mons wonen en kreeg twee kinderen, René-Jules en Paul.

Eloyse Dubrul(le), de weduwe van Emile overleed de 16de april 1916 te Gent. Daar het oorlog was werd ze in alle intimiteit begraven. Zelf was ze trouw gebleven aan de katholieke religie, ze stierf 'munie des secours de la religion' (19). Als enige bekende informatie over de beide andere dochters, Eugénie en Ernestine, valt te vermelden dat ze tijdens de eerste wereldoorlog als zoveel andere vrouwen vrijwilligerswerk deden in de militaire ziekenhuizen (20). Toen ze beiden in 1929 naar Jette vertrokken waren ze nog ongehuwd.

Zoon Ernest leek moeilijk zijn draai te vinden. Zijn beroepsbezigheden zijn eerder onduidelijk, afhankelijk van de bron was hij hovenier/bloemist, koopman in linnen, handelsvertegenwoordiger en industrieel. Toen de eerste wereldoorlog uitbrak nam hij dadelijk dienst als oorlogsvrijwilliger. Hij werd ingelijfd bij de vestingsartillerie en kreeg een bevordering tot brigadier. Na de wapenstilstand bleef hij in militaire dienst en vanaf 1922 had hij een administratieve taak bij de gezondheidsdienst van het leger te Gent. Op latere leeftijd - hij was dan al meer dan 53 jaar - huwde hij op 11 juli 1923 - ook kerkelijk - met de 56-jarige Marie-Thérèse Cattoor. Deze was afkomstig van Oostende en sinds 1907 weduwe van Eugène du Mesniel de Sommary (° te Brugge) en moeder van meerdere al volwassen kinderen.

Op 1 januari 1927 ging Ernest met pensioen. Hij overleed te Gentbrugge op 13 februari 1934 en werd met een kerkelijke dienst bijgezet in het familiegraf op Wondelgem. Ernest was nochtans net als zijn vader lid van de vrijmetselaarsloge La Liberté en dit vanaf 1899.

Marie-Thérèse Cattoor overleefde haar tweede man geruime tijd. Ze verhuisde nog verscheidene keren en overleed te Melle in het klooster van het Heilig Hart in de Kloosterstraat op 5 april 1950.

Nawoord

Als bij wonder is het woonhuis van Emile Bedinghaus aan de Coupure Links ontsnapt aan grondspeculatie en sloop. Samen met een kleiner buurhuis staat het geprangd tussen twee flatgebouwen. Enkel het balkon dat Eloyse Dubrulle in 1907 liet aanbrengen is nu verwijderd. In het Gentse zijn er nagenoeg geen andere materiële sporen bewaard gebleven die verwijzen naar het bestaan van Emile Bedinghaus. Zijn graf te Wondelgem waar ook zijn vrouw en zoon werden bijgezet is verdwenen, waarschijnlijk na 1971 toen de nieuwe wetgeving de eeuwigdurende grafconcessies nietig verklaarde. Met het overlijden van zijn zoon Ernest verdween ook de familienaam Bedinghaus uit de Gentse regio. Het buitenverblijf te Wondelgem is opgeslorpt door de uitbreidende industrialisatie van de Gentse haven en van de vroegere textielgigant La

Linière Gantoise resten slechts de directeurswoning en enkele bescheiden ingangsbouwen.

Zijn publicaties liggen verborgen en vergeten in enkele Gentse bibliotheken. De maatschappelijke problemen die hij hierin naar voren bracht zijn echter na al die tijd weer brandend actueel geworden: bedelarij, armoede, kredietaankopen en geldproblemen, verslavingen. . .

G. Desmet en R. De Vriendt-Mores.

We danken allen die ons op een of andere wijze behulpzaam waren bij het tot standkomen van dit artikel: Bea Baillieul, Adrien Brysse, Geertrui Coppens, Philip Debergh, Sabine De Groote, Wilfried Devoldere, Bart D'Hondt, Anne Godfroid, Jan Olsen, Roger Schrije, Jeffrey Tyssens, Eddy Van Haverbeke, Eline Van Langendries, Patrick Viaene.

De meeste gegevens over het leven van Emile Bedinghaus werden verzameld uit de gepubliceerde necrologieën en lijkredes, om een té groot aantal voetnoten te vermijden verwijzen we hier naar een overzicht:

La mutualité du commerce et de l'industrie de Gand: à son regretté président M.Emile Bedinghaus, 7 mars 1904. Gent 1904. Met lijkredes en teksten van o.a. Karel De Brouwere en Robert Voortman.

Charles Pynaert: Emile Bedinghaus. In: *Revue de l'horticulture Belge et étrangère.* 1904; p. 80-84. Met de lijkrede uitgesproken door Albert Ceuterick.

Félix Van Driessche: Rede uitgesproken bij de begraafing van den heer Bedinghaus, hoogbeschermlid in: *Jaarboekje voor 1905 van de Koninklijke Maatschappij der Gedecoreerden voor Nijverheid, Land- en Hovingbouw van Gent.*

Mutualité du commerce et de l'industrie 1865-1905. Feestbrochure t.g.v. het 40-jarig bestaan, p. 10 -13: Aperçu historique et manifestation en l'honneur de feu monsieur Emile Bedinghaus.

Necrologie in *La Flandre Libérale* d.d. 8 - 3 - 1904 en *Le Bien Public* 11- 3 - 1904.

Voetnoten

1. De spelling van de familienaam Foucar(t) varieert soms.
2. DEREZ M. e.a., *Arenberg in de lage landen. Een hoogadellijk huis in Vlaanderen en Nederland*. Universitaire Pers Leuven, 2002.
3. DE VRIES H., *Naar Californië, reisherinneringen*. Tjeenk Willink & Zoon: Haarlem, 1906.
4. De Nieuwestraat te Ledeberg heet nu de August Van Bockxstaelestraat.
5. Belgisch Staatsblad, jaar 1838, besluit nr. 290, p. 735.
6. Hérinnes-lez-Enghien is de franstalige benaming voor Herne, een gemeente in het Pajottenland (Vlaams Brabant) op een viertal km. van Enghien (Edingen).
7. Bijlagen Belgisch Staatsblad, 18 - 4 - 1897, akte nr. 1557.
8. VAN MEULDER G., Mutualiteiten en ziekteverzekering in België (1886-1914). In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1997, 1-2.
9. Een exemplaar in de Gentse Universiteitsbibliotheek draagt een opdracht op het schutblad: à monsieur Fr. Laurent, hommage respectueux de l'auteur E.B.
10. VELDEMAN M., François Laurent en het schoolsparen in het Belgisch Volksonderwijs in de tweede helft van de negentiende eeuw. In: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 1986, deel 40, p. 179-215.
11. *Gedenkboek 1865-1965 van de Algemene Spaar-en Lijfrentekas van België*. Brussel, 1965.
12. DE WITTE P., *Alles is omgekeerd. Hoe de werklieden vroeger leefden 1848-1918*. Kritak, Leuven 1986. p. 83. De zondagschool op het Steendam was een katholieke school.
13. LOVELING V., BUYSSSE, C., Levensleer, A. Herckenrath, Gent 1912.
14. Toen Emile Bedinghaus overleed, was hij ere-ondervoorzitter van 'Geluk in 't werk'. De soortgelijke liberale kring 'De Vrijheidsliefde' was ook met haar vaandel aanwezig op zijn uitvaart wat op een zeker engagement voor deze kring wijst.
15. *Journal de Gand* d.d. 25-3-1890, artikel: A l'Union Wallonne.
16. DESMET G., DE VRIENDT - MORES R., Een merkwaardig detail op een menukaart. In: *Gendtsche Tydinghen*, Gent, 2008, jg. 37 nr. 5, p. 318-321.
17. Société Royale d'Agriculture et de Botanique de Gand, *Catalogue de la XVe. Exposition internationale d'horticulture, 18 au 26 avril 1903*. Gent, C. Annoot-Braeckman, Ad. Hoste (succ.) 1903.
18. Jules Cornet, ° St.-Vaast 4 maart 1865, + Mons 17 mei 1929. Hij nam als geoloog deel aan een paar expedities in Katanga en Kongo. Hij doceerde ook een tijdje te Gent. Van zijn hand verschenen heel wat publicaties over zijn vakgebied.
19. Le Bien Public d.d. 19-4-1916: overlijdensbericht Elise Dubrulle i.p.v. Eloyse Dubrul.
20. Gand: *Oeuvres de philanthropie et de dévouement pendant la guerre '14-'18*. Gent. Hoste

GENTSE MEMORIEDAGEN: 1-2-3-4-5-6 NOVEMBER

1 November 1255

Saint-Louis komt aan in Gent.

Neen, geen heilige, wel Louis IX (1214-1270), Koning van Frankrijk.

Het onthaal alhier is van dien aard dat hij, vrezend voor zijn leven, het zo vlug mogelijk aftrapt.

1 November 1577

Ryhove gaat over tot de oprichting van een “Comité der XVIII”. Dit vormt het begin van het Calvinistisch Bewind.

1 November 1700

Dood van Karel II, Koning van Spanje.

Deze zoon van Filips IV werd geboren in 1660.

Francisco de Castel-Rodrigo legde voor hem de eed af op de Vrijdagmarkt op 2 Mei 1666.

1 November 1760

Geboorte van Gravin Marie-Madeleine-Isabelle Rodriguez d'Evora Y Vega. Zij was de vrouw van Jean-Baptiste d'Hane-Steenhuyse. Zij overleed op het Kasteel van Leeuwegem op 11 Juli 1842.

1 November 1796

De monniken worden verjaagd uit de St-Pietersabdij.

1 November 1798

Openbare verkoop van de Jezuïetenkerk.

1 November 1816

Het was sedert eeuwen een gevestigde traditie dat op Allerheiligen de grote klok van het Belfort 3 maal luidde. In 1816 schafte het Stadsbestuur deze ancestrale gewoonte af, onder voorwendsel dat de Hollandse regering de vrijheid van godsdienst had uitgeroepen en dat het luiden van de klok van het Belfort tegen dit vrijheidsprincipe zou indruisen.

1 November 1859

Geboorte van Architect Emile De Weerd.

Hij maakte o.m. de plannen van de “Nieuwe Circ” die in 1895 gebouwd werd en ook verschillende woningen op de Parklaan.

In 1897 stelde hij, samen met Armand Heins en A. Bruggeman, een plan op om de huizen op de Vrijdagmarkt te herstellen en ze het uitzicht te geven dat ze hadden op het einde van de 18e eeuw. Dit was vanzelfsprekend veel te mooi om aangenomen te worden. Spijtig, had men het uitgevoerd dan zou Gent nu een ereplaats bekleden op de Werelderfgoedlijst. Nu zit het gevaar er dik in dat men de Vrijdagmarkt verder gaat verprutsen.

1 November 1884

Opening van het Oudheidkundig Museum in de oude kerk van de Vrouwebroers.

De eerste Conservator was Hermann Van Duyse, een zoon van Prudens.

De oorsprong van dit Museum gaat toch wel verder terug, het was immers een initiatief van de “Commissie van Monumenten en Stadsgezichten” om in 1833 een “Musée Historique Belge” te stichten. Het vond een onderkomen in de gebouwen van de Universiteit, maar verhuisde 5 jaar later naar het Stadhuis. In 1874 werd de verzameling overgebracht naar een beuk van de gewezen Baudelookapel die toen nog gebruikt werd door de Universiteitsbibliotheek.

In 1884 werd het dan de Lange Steenstraat waar het Museum 41 jaren zou verblijven.

En dan kwam het waar wij het tot voor kort kenden: in de Bijloke. Op deze locatie waren de werken nog niet af toen het officieel geopend werd in 1928 door de Hertog en de Hertogin van Brabant, anders gezegd de latere Leopold III en Koningin Astrid.

“Les Amis du Vieux Gand” hadden er inmiddels voor gezorgd dat de ingang op de Godshuizenlaan een prestigieus uitzicht kreeg. Ze reconstrueerden er de

ingangspoort van het Oud Begijnhof. Deze poort werd in de 19e eeuw afgebroken, maar gelukkig werden de stukken zorgvuldig bewaard.

Zonder chauvinisme mogen wij zeggen dat dit het rijkste Oudheidkundig Museum van ons land is. De verzameling bood aan de bezoeker een overgrote en bewonderenswaardige verscheidenheid aan: reconstructies van Gentse interieurs uit de 17e en 18e eeuw, ijzerwerk, wapens, oude klederdrachten, merkwaardige zalen gewijd aan oude ambachten en de wapengilden. Te veel om op te noemen, maar alles even interessant. Spijtig genoeg lag dit museum niet op het toeristisch circuit en in tegenstelling wat nu gebeurt voor het STAM, er werd nooit de minste propaganda voor gemaakt.

1 November 1970

Dood van de beeldhouwer Gustaaf Van den Meersch(e).

Hij werd geboren op 21 Maart 1891.

Studeerde aan onze Academie en werd later Directeur van de Academie van Aalst.

Hij was een leerling van o.a. Delvin, Van Biesbroeck en Geo Verbanck.

Enkele van zijn werken: het gedenkteken aan Oswald de Kerchove de Denterghem, het grafmonument van Jef Van der Meulen, het standbeeld van Jan Palfyn, het borstbeeld van Tom Simpson in de velodroom.

2 November 1223

Dood van Henri II, de 41e Abt van de St-Baafsabdij.

Hij nam deze functie waar vanaf 1212.

2 November 1339

Eerste bijeenkomst van Jacob Van Artevelde met Edward III in de St-Baafsabdij.

2 November 1588

Dood van Lindanus, de 2e Bisschop van Gent.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2005 - N°4 - p.256

2 November 1796

De Augustijnen worden verjaagd uit hun klooster.

2 November 1814

Na het faillissement van Lieven Bauwens wordt zijn fabriek in de Chartreuzen voor een spotprijs verkocht aan de Gebroeders Bossaert.

2 November 1853

De twee grootste klokken worden opnieuw in het Belfort geplaatst.

2 November 1864

Geboorte van Oscar Roels.
Zie in ons vorig nummer onder 29 oktober.

2 November 1918

De Duitsers doen de installaties van het St-Pietersstation in de lucht vliegen.

2 November 1924

Geboorte van Leon De Waegeneire, anders gezegd van de muzikant, showman, orkestleider en humorist, Leo Martin.

Leo Martin 1924-1993

Hij was een uitstekende clarinetist die een klassieke vorming genoten had aan het Gents Conservatorium.

Hij zat aanvankelijk in het orkest van Willy Rockin van wie hij de dirigeerstok overnam. Hij was een graag geziene gast in de “Ancienne Belgique”, zowel in Gent als in Antwerpen. Hij speelde ook in het orkest van Boyd Bachman dat hij overnam en leidde van 1958 tot 1972. Hij heeft ook nog showavonden gegeven met Romain Deconinck in de “Minard”: “Hier spreekt men Gents”. Hij gaf zijn afscheid in de Casino op 1 Oktober 1972 en opende een zaak van fonoplaten in Gent, maar daarover had hij zich toch even verkeken, want zo iets was toch een veel te statisch beroep voor een actieve man die het contact met het groot publiek gewoon was; het duurde bijgevolg niet lang of hij stond weer op de planken met Gaston Bergmans. Het begin van een nieuwe, succesvolle carrière.

Het merkwaardige was dat Leo zowel perfect Gents als perfect Antwerps sprak. Probeer dat maar eens, zéér weinigen zullen in zo iets slagen.

Hij overleed in het A.Z. op 18 Maart 1993.

3 November 1299

Gui de Dampierre geeft het bestuur van het graafschap over aan zijn zoon Robrecht van Béthune en trekt zich terug in Rupelmonde.

3 November 1448

Inwijding van de kapel van het Groot Vleeshuis en van het fresco van Nabur Martins. Dit geschiedt in de aanwezigheid van Jehan Chevrot, Bisschop van Doornik en van Philippe Courault de Polignac, Abt van de St-Pietersabdij.

3 November 1796

De Predikheren worden verjaagd uit hun klooster.

3 November 1808

Baron Frédéric d'Houdetot volgt Faipoult op als Prefect van het Scheldedepartement.

Hij werd geboren op 16 Mei 1778 en stierf te Parijs op 20 Januari 1859.

Hij bezat de tolerantie en de uitstraling van zijn voorganger niet. Hij dierf of wou nooit het minste initiatief nemen. Hij was de perfecte uitvoerder en op dat gebied een toonbeeld van vlijt en stiptheid voor zijn oversten.

Het fresco van Nabur Martens

Tekening van de bestaande toestand in 1856 door Felix De Vigne

Reconstructie van het schilderij door Felix De Vigne

In 1813 werd hij getransfereerd naar de Prefectuur van Brussel.

3 November 1824

Dood van Jean Denis Brismaille, ook Brissemaille.

Entrepreneur, architect van de Stad.

In 1774 vergrootte en herstelde hij de St-Sebastiaansschouwburg.

In 1779 kocht hij van de Oostenrijkse Regering een groot deel van het Gravensteen: “Verscheyde deelen voortyds gebruykt geweest hebbende tot de vergadering van den Raed van Vlaenderen, de Greffe, de Gevangenis en de Conciergerie van denzelfden Raed alsmede een huys daernevens staende, alle zeer gediensstig tot de groote fabrieken.” De aankoop gebeurde op 23 December 1779 voor de som van 8.353 pond. Hij ging niet direct in op de wenk van de Oostenrijkse Regering om er een fabriek op te richten en vormde het tijdelijk om tot een soort arbeiderswijk.

3 November 1913

Officiële sluiting van de Expositie.

Bij die gelegenheid geeft Pégoud twee demonstraties op het St-Denijsplein.

3 November 1950

In gebruikneming van een eerste gedeelte van het Sifferdok.

4 November 711

Dood van Albericus, de 6e Abt van de St-Baafsabdij. Hij was Abt sedert 704.

4 November 1544

Dood van Houckarius.

Wie zou dat wel kunnen zijn? Niet meer of niet minder dan Eligius Van Hoecke, maar in zijn tijd was het de mode de namen te latiniseren, dat klonk immers veel voornameer.

In 1496 promoveerde hij in Parijs tot Meester in de Wijsbegeerte. Later werd hij priester. In 1513 stichtte hij nabij de Zandberg een Latijnse school “In de Roose”. In zijn school liet hij zijn leerlingen toneeluitvoeringen geven van Latijnse stukken. Hij was leerling geweest bij de Gentse drukker Robert de Keyser. In 1514 had hij in Gent Erasmus ontmoet.

Bij zijn dood werd hij opgevolgd door zijn broer Pauwel.

4 November 1675

Brand in de O.L.V. Kerk op de Blandijnberg, tengevolge van een blikseminslag; 10 blussers sterven ter plaatse.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1992 - N° 1 - p.33

4 November 1755

Het schilderij van Pierre-Jean Van Reysschoot dat Karel van Lorreinen voorstelt die de papegaai afschiet op de Kouter, wordt in het gildehuis van de St-Jorisgilde geplaatst.

4 November 1802

Er braken onlusten uit naar aanleiding van de loting. De dienstplichtigen door het lot aangeduid, ranselen de politiecommissaris af. De burgemeester en de schepenen die de werkzaamheden van de loting waren komen bijwonen, slaan ijlings op de vlucht.

4 November 1838

Wijding van Mgr. Delebecque.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2008 - N° 6 - p. 382.

4 November 1844

Stichting van het “Huis van Barmhartigheid”.

Het was naast het klooster van de Theresianen. Het was een tehuis voor boetvaardige dochter!

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2005 - N° 5 - p. 298 e.v.

4 November 1888

Opening van het nachtverblijf in de Tinkstraat.

De bedoeling was aan dompelaars, zwervers, daklozen, personen zonder bestaansmiddelen er gedurende de wintermaanden kosteloos een nacht te laten doorbrengen en hen ‘s avonds en 's morgens voedsel te geven.

Deze zuivere filantropische instelling werd in 1888 gesticht door de Gentse

afdeling van de 2 jaar voordien opgerichte “Algemene Belgische Persbond”. Een merkwaardig initiatief van journalisten van verschillende politieke strekkingen.

Er werd streng toegezien op de reinheid, het was er overal kraaknet en dat was een noodzaak. De kandidaat-slapers blonken over het algemeen niet uit door grote zindelijkheid en ze werden dan ook bij het binnenkomen onmiddellijk in een bad gestopt. Gedurende deze nuttige operatie werden al hun kleren in een ontsmettingsoven gestoken waarin microben en ongedierte een temperatuur van 130° meestal niet overleefden. Om 7 uur kregen de gasten een substantieel avondmaal in de verwarmde eetzaal. Om 9 uur was het dan de eveneens verwarmde slaapzaal waar zelfs een systeem ingebouwd was om de lucht te verversen.

De volgende morgen was er de verplichte passage langs de waszaal, waarna iedereen nog een gamelle soep en een half brood kreeg. Op die manier hadden de meeste sukkelaars wat kunnen recupereren.

Onnodig te zeggen dat deze instelling een groot succes kende, vooral bij de gasten van buiten de stad. Nog geen 10% waren Gentenaars en meer dan 10% waren Fransen.

In het begin van deze eeuw kreeg het Nachtverblijf een toelage van de Stad van 1.000 fr. en een van 500 fr. van de Provincie. Voor de rest moest men het maar trachten te rooien met giften, iets wat nog lukte ook.

Na een bestaan van meer dan een halve eeuw verdween het Nachtverblijf in de Tinkstraat gedurende de 2e Wereldoorlog. Velen dachten dat dit initiatief iets nieuws was. Ten onrechte, want vanaf de 13e eeuw waren er in de nabijheid van de stadspoorten zogenaamde “hospitalen” of “godshuizen” waar arme reizigers kosteloos de nacht konden doorbrengen. Deze instellingen werden onderhouden door bijdragen van bewoners van de gebuurte en door stichtingen. Zo had men het Hospitaal van St-Jan en Pauwel aan de Brugse Poort, het Hebberechtshospice aan de Kortrijkse Poort, het St-Jorishospitaal aan de Vijf Windgaten, het St-Annahospitaal aan de Antwerpse Poort en het St-Jacobsgodshuis aan de eerste Muidepoort. Als men ziet hoe er de dag van vandaag nog mensen in de winter moeten buiten slapen in een kartonnen doos, zou het misschien geen kwaad kunnen dat wij ons wat meer lieten inspireren door het verleden.

4 November 1920

Dood te Leuven van de Gentse componist en muziekpedagoog Paul Lebrun. Hij werd hier geboren op 12 April 1863.

Hij studeerde aan het Conservatorium onder Samuel en Miry.

In 1885 componeerde hij een strijkkwartet dat bekroond werd door de Koninklijke Academie van België.

In 1891 behaalde hij de Prijs van Rome met de cantate “Andromède”. Hij studeerde verder in Duitsland, Oostenrijk, Italië en Frankrijk.

Na de dood van Miry in 1889 volgde hij deze op als leraar van muziektheorie aan het Conservatorium. In 1913 werd hij Directeur van het Conservatorium van Leuven en bleef dit tot aan zijn dood.

In Gentbrugge werd een straat naar hem genoemd.

4 November 1969

Onthulling van een plaket Henri Van Daele in de Minard.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2005 - N° 1 - pp. 49-50

5 November 1595

Dood van Lambert Huberti.

Deze Abt van de St-Pietersabdij kan men ook tegenkomen als Hubert Lambrecht, ook als Hubeert. Hij trad in functie in 1582.

Daar de abdij met kerk door de 2e Beeldenstorm helemaal verwoest was, schreef hij een klaagbrief naar de Paus waarin hij vroeg de parochiekerk van St.Pieters over te dragen aan de Abdij. Wat de Paus dan ook deed. Maar de reactie in Gent en van de Raad van Vlaanderen was zo heftig, dat de Paus prompt deze maatregel introk.

5 November 1802

Besluit van de Prefect waarbij enkel nog de bedelaars die een speciale door het Stadsbestuur afgeleverde medaille op de borst dragen, op de openbare weg mogen bedelen.

5 November 1806

Eerste opvoering in Gent van Don Giovanni.

5 November 1885

De Lousbergsbrug stuikt in.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1988 - N° 2 - p. 68

5 November 1897

Victor Stuyvaert 1897-1974

Geboorte van Victor Stuyvaert.

Deze schilder en graveerder studeerde aan de Academie alhier waar hij de 1^e Prijs in Graveerkunst behaalde. Hij was, buiten leraar van houtsnijkunst aan de Academie ook tekenleraar aan het Atheneum.

Hij werkte ook veel als illustrator. In 1972 werd er een tentoonstelling van zijn werken gehouden in het klooster van de Discalsen.

Hij stierf op 2 April 1974 in het Institut Moderne.

Op 6 November 1977 (80 jaar na zijn geboorte) werd er in het Museum Vander Haeghen een Kabinet Victor Stuyvaert geopend.

5 November 1916

Dood van Mgr. Antoine Stillemans.

Van 1889 tot 1916 was hij de 24e Bisschop van Gent. Zoals de meeste bisschoppen van Gent was hij geen Gentenaar. Hij werd immers op 10 December 1832 te Sint-Niklaas geboren als zoon van een simpele schoenmaker.

Hij werd door de Paus benoemd op 26 September 1889. Hij was op dit ogenblik President van het Episcopaal Seminarie.

Hij deed zijn plechtige intrede in Gent op op 27 Januari 1890.

Hij maakte de weg vrij voor de christelijke arbeidersbeweging en was ook de stichter van het Technisch Instituut St-Antonius in de Holstraat.

5 November 1936

De Sleutelkensbrug tussen de Lange en de Korte Steenstraat wordt afgebroken.

6 November 1684

Geboorte van Olivier de Reylof.

Hij liep college bij de Augustijnen en legde zich speciaal toe op de geschiedenis, de letterkunde, de wijsbegeerte en de godgeleerdheid.

Hij is rijk en kan zich van jongsaf permitteren zich bezig te houden met zijn hobby, de letterkunde. Er kan geen discussie of openbaar dispuut over letterkunde plaatsgrijpen of de jonge Reylof is er bij.

Op zijn 27ste laat hij zijn eerste Latijnse gedichten verschijnen. Ze moeten redelijk goed onthaald geweest zijn want enkele jaren later worden ze herdrukt.

Dat Latijnse verzen in het Gent van toen goed verkochten, hoeft ons niet te verwonderen, het onderwijs in de colleges gebeurde immers in deze taal.

Hotel Reylof in de Hoogstraat

Alhoewel Reylof op 28-jarige leeftijd benoemd werd tot Baron, zou zijn naam nu waarschijnlijk totaal vergeten zijn, ware het niet dat hij in 1724 bij de Schepenen een verzoekschrift indiende als “proprietaris van sekere huuse ende erfve ghestaen en ghelegghen op de Hoogstraete.” Hij vraagt dit huis te mogen afbreken en te vervangen door een nieuw. Het ontwerp ervan was van dien aard dat zijn verzoek onmiddellijk ingewilligd werd. Het werd een prachtig gebouw dat de geschiedenis zou ingaan als het “Hotel Reylof”. Zoals gezegd was de man rijk, want benevens zijn hotel in de Hoogstraat had hij ook nog een landgoed in Heusden, een huis in de lange Munt en prachtige tuinen aan Seles Kest. Rijke poëten zijn niet altijd goede geldbeheerders en Reylof had blijkbaar zijn financiële mogelijkheden overschat. Nauwelijks 3 jaar later was hij reeds verplicht zijn eigendommen zwaar te hypothekeren. Het mag daarom misschien verwondering wekken dat hij in 1731 benoemd werd tot stadsontvanger, een functie die hij zou blijven waarnemen tot aan zijn dood, 11 jaar later. Merkwaardig genoeg kweet hij zich zeer gewetensvol van deze taak, zó gewetensvol dat hij zijn eigen zaken totaal verwaarloosde, tot over zijn oren in de schulden geraakte en verplicht was zijn fraai hotel en zijn bibliotheek te verkopen. Hij verhuisde naar de Vlasmarkt waar hij op 13 April 1742 stierf. Bij een openbare verkoop kwam het Hotel Reylof in handen van Jozef Veranneman die het betrok tot in 1762. Het ging dan over op Willem-Jan Hamelinck, griffier van de Raad van Vlaanderen. Later werd het de woning van Advocaat Ronse. In 1961 werd het Hotel gekocht door een Luikse verzekeringsmaatschappij die het volledig en grondig liet restaureren. In 1992 werd het de eigendom van de “Christelijke Mutualiteiten” die het nu ook al weer verlaten heeft.

6 November 1734

Afschaffing van het Stapelrecht.

Aldus kwam er een einde aan een privilege dat Gent onvoorstelbaar veel heeft opgebracht. Krachtens dit recht moest ieder schip bevracht met graan en varend op de Gentse waterlopen, “tusschen brugghe” aanleggen en er 1/4e van zijn lading afzetten. “Tusschen brugghe” was destijds de haven gelegen tussen de Grasbrug en de St-Michielsbrug.

Dit graan werd 1 à 2 weken gestapeld, waarna het voor rekening van de eigenaar openbaar verkocht werd op de Korenmarkt aan de ingezetenen van de stad. Het was dus geen echte confiscatie zoals sommigen menen, maar wegens de wet van vraag en aanbod was het graan altijd uiterst goedkoop in Gent en hoefde men, zelfs in periodes van schaarste, niet te vrezen voor hongersnood.

De Schepenen hadden dit stapelrecht ingevoerd “ten fine de stede van Ghendt tallen tijde blijven zoude voorsien ende gestoffeert van convenabele quantiteit van coorne.” Dit recht zorgde voor een ongehoorde bedrijvigheid in de Gentse haven: niet alleen moest het graan gelost worden (wat een privilege was van de pijnders), maar het moest ook gemeten worden (wat dan weer een monopolie van de graanmeters was). Verder moest het ondergebracht worden in stapelhuizen. Veel Gentenaars menen dat al dit graan gestapeld werd in de Spijker op de Graslei. Daar werd inderdaad graan gestapeld, maar ook nog in meer dan 200 stapelhuizen. Men kan zich bijgevolg voorstellen welk enorm voordeel heel dit artificieel gedoe voor Gent meebracht.

Onnodig te zeggen dat, buiten de Gentenaars zelf, niemand bijzonder ingenomen was met dit stapelrecht. Men heeft het dan ook steeds met hand en tand moeten verdedigen en ... al eens wat water in de wijn doen. Zo in het begin van de 15e eeuw, toen door de verdieping van de Ieperlee, een deel van de graantrafiek aan Gent dreigde te ontsnappen, werd het stapelrecht van 1/4e herleid tot 1/6e.

Niet alle granen waren onderworpen aan het stapelrecht: enkel tarwe en rogge. De zeer talrijke brouwers die destijds onze stad bevolkten, voelden er veel voor om ook gerst aan een “civiel prijsje” te kunnen kopen en deden langs hun neus weg fijntjes opmerken dat, moest er ook stapelrecht op gerst komen, het bier misschien wel zou kunnen afslaan.

Dergelijke argumenten hebben altijd een zeer diepe indruk gemaakt op de Gentenaars en ook de Schepenen bleven niet ongevoelig voor deze interessante gedachtengang. Zij bezweken voor een dergelijk overtuigend betoog en ... de gerst werd er bij geplaatst op het lijstje.

6 November 1792

De Slag van Jemappes.

Hij werd gewonnen door de Fransen onder leiding van Generaal Dumouriez op de Oostenrijkers onder leiding van Clerfayt.

Dit was het begin van de eerste Franse bezetting.

6 November 1796

Al de eigendommen van de godsdienstige gemeenschappen worden door de Fransen geconfisqueerd.

6 November 1804

De School van Geneeskunde wordt heringericht door Faipoult.

6 November 1821

De Engelse Koning George IV brengt een bezoek aan Gent.
Hij wordt verwelkomd door de Gouverneur, de Burgemeester en de militaire bevelhebber.

6 November 1876

Aanvang der leergangen van het Conservatorium in de gewezen Kulderschouw, na de verhuis van uit het Stadhuis.

6 November 1885

Geboorte van Emiel Poetou.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1995 - N° 4 - pp. 211-216

Hugo Collumbien

PLECHTIGE EXECUTIE VAN GENERAAL - MAJOOR ELLENBERGHER BUITEN DE DAMPOORT

(30 november 1695)

Toen de Engelsen, na de troonsbestijging van Willem III van Oranje verenigd met de Hollanders, zich tegen het einde van de jaren 1600 begonnen te verzetten tegen de veroveringszucht van Louis XIV (Liga van Augsburg, 1686), startte een nieuwe episode van de al decennia lang aanslepende oorlogsellende in onze contreien. In de krijgsgeschiedenis staat die bekend als de Negenjarige Oorlog (1688 – 1697). Willem, aartsvijand van de zonnekoning, mengde zich persoonlijk in de zaken van de formeel nog Spaanse Nederlanden, het huidige België. Hij bewam van Madrid dat de te zwakke gouverneur - generaal Castagnaga vervangen werd door Maximiliaan Emmanuel van Beieren. Huurlingentroepen in dienst van de Engelse kroon gingen de Spaanse effectieven versterken. Dit is niet zo maar een detail uit onze militaire geschiedenis. Zonder deze tussenkomst waren we toen, of even later tijdens de Spaanse Successieoorlog, Fransen geworden.

Voorlopig verliepen de krijgsv verrichtingen nog meestal in het voordeel van de Franse koning. Hoewel de steden erg getroffen werden - 1695 was het jaar van het beruchte bombardement van Brussel door Villeroy - leed vooral het plateland ongelooflijk zwaar onder plunderingen en brandschattingen. Eind juli gaf het garnizoen van Diksmuide onder leiding van de Deense generaal Ellenbergher de stad in handen van de Fransen. Dat zou de bevelhebber duur te staan komen. Op 28 november werd hij ter dood veroordeeld wegens hoogverraad en de veroordeling werd bevestigd door de Engelse koning in wiens dienst hij en zijn troepen stonden.

Ellenbergher werd op dat moment gevangen gehouden te Gent in een luxeverblijf: de herberg de Gouden Appel aan de verdwenen Appelbrug (nu Design Museum in de Jan Breydelstraat – zie afb.). Frans De Potter somt in zijn Gent van den oudsten tijd tot heden op welke heren er zoals verbleven, beginnend met het gevolg van Willem de Zwijger (1577) en met, inderdaad, Jan Antoon Ellenbergher, bevelhebber van de Deense troepen in 1695¹. Een vermoedelijk getrouw relaas van wat er toen gebeurde werd kort na de executie door een Hollandse uitgever gepubliceerd in het Frans, in die tijd een courante praktijk.

Op 30 november, dag van zijn executie, steeg generaal - majoor Ellenbergher aan De Gouden Appel in een karos. Hij werd vergezeld door zijn neef, kapi-

In 1695 had De Gouden Appel anno 2009 aan de oude Breydelstraat (nu Jan Breydelstraat) bij de vroegere Appelbrug over de verdwenen Houtlei, nog niet zijn huidige uitzicht. Hoewel toen al enkele decennia samengesteld uit drie oudere herbergen, de Casant, de Cleene Gulden Appel en de Grote Gulden Appel, kreeg het huis zijn huidige imposante uitzicht pas in 1754-1775. Het werd voltooid door de linnenhandelaar Ferdinand de Coninck en staat sindsdien bekend als *Hôtel (particulier) de Coninck*. In 1920 werd dit stadspaleis omgevormd tot *Museum voor Sierkunsten* (nu *Design Museum*). Hoe het er uit zag in Ellenbergher's tijd weten we niet. Hier en daar bleven oudere elementen bewaard. Zo ondermeer een haard in renaissancestijl, te dateren ca. 1700, in de kelder aan de binnenplaats (foto Dienst Stadsarcheologie, Gent). Niet onmogelijk dat de onfortuinlijke generaal hier zijn laatste nacht doorbracht ... (bouwhistorische gegevens ontleend aan Gagelmans, N., *Het Hotel de Coninck. Erfgoedmemo* nr. 31, Gent, 2008).

tein Ellenbergher, een bevriende officier en een protestants hervormde dominee. Geëscorteerd door 400 soldaten te voet en 40 ruiters werd de koets tot buiten de Dampoort geleid. Daar, op de executieplaats, stonden vier bataljons Deense troepen opgesteld. Onmiddellijk na zijn aankomst liet de generaal via zijn neef informeren of de beul klaar stond en hij liet aan deze zes gouden Louis munten overhandigen met de vraag zijn plicht goed uit te voeren. Onpasselijk geworden liet de veroordeelde zich uit de koets helpen en hij bekloeg zich over het feit dat men hem onterecht beschuldigd had met de vijand samen te heulen en voor verrader hield. Om de aanwezigen uit die waan

te helpen, vroeg de generaal hen een ogenblik geduld te oefenen en een kleine verklaring te aanhoren. Hij liet die heel luid voorlezen door de man die krijgsauditeur van zijn regiment geweest was. De teneur daarvan was als volgt

Staanste op de plaats waar de dood hem wacht en voor het aanschijn van God, verklaarde hij, Jan Antoon Ellenbergher, dat hij nooit enige slechte intentie had jegens de koning van Brittanië. Hij had nooit met de Fransen gecorrespondeerd en nooit van hen geld ontvangen voor de overgave van Diksmuide. In dat alles was hij zo onschuldig als een kind in de schoot van zijn moeder. De waarheid daarvan kon hij verzekeren op zijn zieleheil. Voor andere 'accidenten' onderwierp hij zich graag aan de doodstraf. Hij wenste dat hij met zijn leven en zijn bloed alle onrust en ongeluk kon afwenden van de legers van Zijne Majesteit. Aan de wapens van de hoge geallieerden wenste hij onophoudelijke zegen te land en ter zee en een complete overwinning op de vijand.

Na die lectuur zei Ellenbergher dat hij zou sterven als eerlijk man en niet als een verrader. Hij liet enkele gebeden opzeggen en nam afscheid van de toeschouwers. Hij nam zelf zijn halsdoek en zijn pruik af en zette een nachtmuts op, hielp zijn kamerknecht bij het ontbloten van zijn schouders, het afdoen van zijn hemd en lijfrok in gepaste rouw. Zonder enige emotie te tonen en zonder van kleur te veranderen, liet de generaal zich neer in een armstoel bedekt met zwart, geplaatst op een tapijt van dezelfde kleur. Hij verhief zijn ogen en ontving op die wijze de dodelijke slag, zeggende: Jesus, ik leef, ik sterf.

Ellenbergher was 58 jaar oud. Men zegt dat hij van gewoon soldaat opklom en alle graden verwerfde om het tot generaal - majoor te brengen. Het was de allereerste keer dat hij voor een oorlogstribunaal terecht stond. Nooit eerder was hij veroordeeld.

Zijn lichaam werd met de kleren waarin hij geëxecuteerd was in een kist gelegd en op een kar bedekt met zwart, gevolgd door zijn officieren, naar Sas van Gent vervoerd om er begraven te worden.

Luc Devriese

¹ De Potter, F., *Gent van den oudsten tijd tot heden*. Deel 7, Gent, 1983, p. 221-222. De Potter vermeldt heel kort het verblijf van Ellenbergher in De Gouden Appel en zijn executie, maar hij linkt die niet aan elkaar.

² *Lettres historiques contenant ce qui se passe de plus important en Europe*. Tome VIII. Juillet – Décembre 1695, Den Haag (1695), p. 676-679. Exemplaar in de Gentse Universiteitsbibliotheek raadpleegbaar via Google – boeken. Zoeken op Ellenbergher 1695.

³ De precieze plaats wordt niet gespecificeerd. De Dampoort of Antwerpsepoort stond in die tijd aan de Dampoortstraat ter hoogte van de Warandestraat. Even verder herinnert de Pilorijnstraat aan het Antwerpenplein nog aan de schandpaal van de Sint-Baafsheerlijkheid die daar stond. Minder waarschijnlijk is dat de generaal naar de galgenberg van diezelfde heerlijkheid (toen ter hoogte van het huidige Hospice ten noordoosten van de Quinten Metsijsstraat) gevoerd werd. Galgen en galgenvelden waren schandelijke plaatsen vooral bestemd voor dieven en rovers.

⁴ Als lutheraan was het niet mogelijk om in Spaans-Nederlandse grond eervol begraven te worden. Daarom werd het lijk net over de grens naar Sas van Gent in de Bataafse republiek gevoerd.

BESCHEMLEDEN 2008

Edmond Cocquyt (200)	Patrick Peperstraete (40)
Fernand Van Quaquebeke (150)	Van Der Stock-De Blauwe (40)
Michel Kalmar (120)	Ludo Vereecken-Wustefeld (40)
Leon Martens (100)	Philippe Willemot (40)
Marleen Verdonck (100)	A.J. Impens (35)
Willy Van Mossevelde (75)	Bert Destoop-Dhaene (35)
Walter Abbenbroek (50)	Willy Tijs (35)
Jacques De Braekeleir (50)	Guy Baert-Declerck (30)
Raoul De Clercq-Rasschaert (50)	Jean-Pierre Boone (30)
André De Schepper (50)	Regina Broekaert-Blondeel (30)
Philippe Hebbelynck (50)	Marc Coucke-Negroni (30)
Guy Namurois (50)	Lucien Detemmerman (30)
Gustaaf Nicaese (50)	Didier Eechautd (30)
Pierre Plum-Doof (50)	Bernard Hebbelynck-Brunin (30)
Françoise Van De Vyvere (50)	Dirk Jurrjens (30)
Hubert Van Hoorde (50)	Eric Lacroix (30)
John Van Schil (50)	Roland Marlier (30)
Philippe Verjans (50)	Frank & Lilian Meert-Calle (30)
Jean Walraedt (50)	Michel Noppe (30)
Jacqueline De Reuse (40)	Marie-Christine Rogiest (30)
Edgard Ossieur (40)	Emiel Rombaut (30)

Freddy Van Vlaenderen (30)
Pierre Vandersmissen (30)
Lucien Vermaele (30)
Bernard Cruyt (26)
Denise Baete-Raman
Jean Bertrand
Guy Beyaert
Martine Beyz
Adolf Bucqué
Raoul Buysse
Laurent Claeys-De Paepe
Hugo Collumbien
Louis Daens
Frans De Bleecker
Erik De Keukeleire
J.A.L. De Meyere
Herwig De Munnynck-De Vuyst
Jan De Vleeschouwer-De Turcq
Herman Delaunois
Guido Demeulenaere
André Depoorter
Willy Diegenant-Dhont
Raphaël Dobbelaere
Michel Driège
Alexander Evrard
Carlos Fassin
Fiscina BV/BVBA - P. Rombaut
Luc Glibert
Freddy Hoste
Jacques Huys
Philippe Kluyskens
Jean-Pierre Leirens
Jean-Paul Leyseele
Patrick Lybaert
Alain Malschaert
Jean-Paul Marchal
Huguette Mast
Luc Moortgat-Spanoghe
J.-P. Peckstadt
Gaston Poelman

Marie-Louise Praet-Martens
Mark Rummens
Diane Sarteel
Christian Scheiris
Franciscus Simons
Peter Sorgeloose
Jean Steenbrugge
Bob Stevens-Dutry
André Thoonen
Pierre Uytterhaegen
Kamiel Van Acker
Robert Van Bockstaele
Roland Van Bockstaele
Eric Van De Velde
Diane Van Den Abeele-Welvaert
Pierre Van Eeckhout
Willy Van Eeckhoutte
Antoine Van Goethem
Marc Van Hauwermeiren
Marc Van Hoecke
Guido Van Renterghem
Willy Van Trappen
André Van Wynsberghe
Ignace Vandenbossche
Fernand Verheggen
Nelly Vermeersch
Nicole Vershoore
R. Versteede
Luc Vervliet
Jean Vincent-Van De Putte
Zeeuwse bibliotheek

STEUNENDE LEDEN 2008

Ann Bultinck (20)	H. Meuleman-Gyselincx (16)
Marcel Cambier-Morelle (20)	Paul Antonis
Lucien Casteels (20)	Lucien Audenaert
Georges Claeys (20)	Marc Bailleul
Achiel De Cloedt (20)	Laurent Balcaen
Regina De Ruyck (20)	Herman Balthazar
De Schaepdrijver-Caenpeel (20)	Robert Bernaert-Magel
Marie-Jeanne De Smet (20)	Pierre Blanckaert-Nicaes
Roger De Smet (20)	André Bonne
Willy Devogelaere (20)	Louis Boutmans
Luc Devriese-Okerman (20)	Raymond Bové
Paula D'Haen (20)	Etienne Braeckman
Jean Dhaene (20)	Albert Braekman-Roegiers
Karel Doornaert (20)	Fernand Brossé
Pierre Eeckman (20)	Johan Bruinje
Leon Friant (20)	Lucia Brumer-De Bruycker
Guy Kint-Steegers (20)	Guy Bruyneel
Jacques Lataer (20)	Pierre Bruyneel
Jacques Lavrillé (20)	André Buysse
Luc Lekens (20)	Jan Capoen
Christian Puttevils (20)	Jean-Pierre Carels
Jean-Pierre Roose (20)	Georges Casteleyn
Francis Schmid (20)	M. Cerulus-Van Gaever
Guy Schrans (20)	Christiaens-Buyle
Liliane Van Bever (20)	Walter Claeys
Laurent Van Bossele (20)	Marc Claeys-De Waele
Paul Van De Voorde (20)	Anne Cocriamont
Lea Van Dijk-Vanhooren (20)	Henri Coessens
Daniël Van Ryssel-Da Costa Pedro (20)	Hilde Cogen
Stefaan van Schoor-De Coninck (20)	Guy Coryn-Vercruysse
Gustave Veeckman (20)	Willy Damman-De Jonghe
André Verbrugghen-Beyaert (20)	Dirk De Backer
Michel Voortman (20)	August De Baets
Fritz Wulffaert (20)	Luc De Broe
Christiane Chauvin-Meganck (16)	Guido De Bruyker
Beatrijs Ediers (16)	Eric De Buck

Bertolf De Carne
François de Clippele
Robert De Kezel
Guy De Maertelaere
Bernadette de Meyer
Rosalie De Meyer
Eric De Meyere-Van Houcke
Robert De Moyer
André De Mulder
Luc De Paepe
Guy De Ridder
Robert De Rudder-Stevens
Joris De Schepper
Joseph De Schepper
Antoon de Schryver
Xavier De Schryver
Laurent De Schuyter-Mahieu
Michel De Smet
Willy De Smet
Gaston De Smet-De Jonckheere
Luc De Smul
Maurice De Strooper
Lodewijk De Vos
Georges De Vreese-Verberght
De Wispelaere-Vanhauwaert
J.M. De Wulf
Jean-Pierre Debergh
Willy Debunderie
Erik Dekeyser
Adolf Delantsheere
Gilbert Delaruelle
Jules Demeyer
Raymond Demeyer-De Ruyck
Leon Deproost
Emilienne Derdijn
Monique Derudder
Ginette Desmet
Paulette Devloo-Sonneville
Pierre Devos
Inge Dewulf

Gustaaf D'Hondt
D'Hondt Juliana
D. D'Hont-Dhaese
Luc Dierckx
Robert Dimiaux-Ponnet
Jacques Discart
Rudy Duprez-Rogier
Freddy Durinck
Hilde Durnez
Paul Eeckhout
Gontran Eryvynck
Ernest Eylenbosch
Yvan Fonteyn
Philippe Genbrugge
Jacques Germanus
Alfons Gistelincx
Valerie Godu
Thierry Goetghebuer
Fernand Goethals
Philippe Gombault
Jacques Hebbelynck
Achiel Hellinck
Roland Heughebaert-Schotte
Guy Himschoot
Nadia Hublé-Vankenhove
Jacques Huygebaert
Eric Jaegers
Rigobert Janssen-De Weirdt
A. Janssens-Van Der Vennet
M.-J. Keppens-Dentandt
André Kint
Roger Lacquet
Marcel Leeman
Ghislain Lehoucq
Gilbert Lelubre
Leon Lemaitre
André Leys
Jacques Lievens
Leon Lippens
Gilbert Lodrigo

Roland Loys
Robert Lybaert
Aline Maenhaut
Marc Manesse
Jean-Marie Marchand
Marc Maresceau
Jean-Claude Martiny
Irène Maryns-Vandeweghe
Paul Mauquoy
Klaus Metelmann
André Michiels
Henri Minnaert
P. Neirinckx
Neslany G.-Speyer S.
François Nowé
Frank Ödberg
Lucien Ongena
Karel Ossieur
René Parasie
Julia Pauwels
Daniël Peeters-Rouneau
Monique Peeters-Verlinden
Lidwina Peirtsegaele-Uytenhove
Erwin Penning-Van Den Berghe
Wilfried Pieters
Edmond Piscador
Erik Platteeuw
Jacqueline Podeveyn
Jean-Pierre Quintyn
André Raman
Christian Roels
Erik Rogier-Joliet
J.-P. Rooms
André Rottiers-Souwerk
Marc Ryckaert
Daniël Sabbe
Michel Sabbe
Gaston Scharre
Eric Schellinck
Albert Sels

Marc Smet
Jan Sorgeloose-Massanet
Pieter Spanoghe
Roger Spilthoorn
Alphonse Tanghe
Alfred Temmerman
Georges Thysbaert-Van Oost
Jacques Tielemans
Serge Tollenaere
Leon Trivier
Daniël Uyttendaele
Marc Uyttenhove
J. Van Beveren-Oosterlinck
Maria Van Beylen
Charles Van Bignoot
Roger Van Bockstaele
Andrea Van Caneghem
Roger Van Damme
Roland Van Damme
Jacques Van De Calseyde
Jos Van Den Borre
Elly Van Durme
Jacqueline Van Frachen
Eddie Van Haverbeke-De Keyser
Etienne Van Hecke
Frank Van Hyfte
Diana Van Lierde
Oscar Van Mol
Daniël Van Poucke
Anne Van Rentergem
Jean-Paul Van Severen
Julien Van Severen
Marc Van Speybroeck
Beatrice Vancraenest-Mulert
Godelieve Vande Castele
Erik Vandenbroele
Pierre Vander Haeghen
Marcel Vander Straeten
Vanderstraeten-De Reuck
Pierre Vandevoorde

Norbert Verhasselt-Lamotte Van Zel
Gilbert Verheggen
Francine Verloove
Etienne Vermeulen
Etienne Verschraegen
Gerard Verspeeten
Ivan Vervenne
Albert Vispoel
Pierre Vlieghe

Elza Wauters-D'Haen
Frank Weewauters
Lieven Werbrouck
Julien Wieme-De Vos
Roland Wissaert
Didier Zels
Jan Zwaenepoel-Van Poucke

Wij verontschuldigen ons nu reeds, mochten wij een weldoener niet vermeld hebben.

Sedert het aftreden van onze onovertreffelijke André Verbeke, die wij hierbij nogmaals danken voor het vele werk, trachten zijn opvolgers de knepen van het vak onder de knie te krijgen.

Tot slot willen wij opmerken dat een vijftal leden hun bijdrag betaald hebben wier naam en adres niet op het formulier stond dat wij van de Bank van de Post ontvingen.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van de heer **A. K. Evrard**:

Toevallig wel, zag ik als eerste slachtoffer bij het verlaten van Gent op de (verplichte) dompeltocht naar Frankrijk in mei 1940, een dood paard dat dwars over de weg lag; dit beeld trof me als 16-jarige.

Nu is mijn vraag: heeft men er enig idee van, hoeveel onschuldige paarden er in de twee wereldoorlogen onder schrikkelijke omstandigheden moeten omgekomen zijn? (En dan denk ik o.a. aan het trekken der kanons aan den IJzer, aan de moordkuilen van de Somme en Verdun, en aan het hopeloos vastlopen der wagens in sneeuw en slijk aan het Oostfront.)

GENT, MINDER BEKENDE EN OF VERDWENEN LOCATIES

Gent is een architecturaal rijke stad en bezit een groot aantal monumenten en historische gebouwen uit alle historische tijdvakken en stijlperiodes.

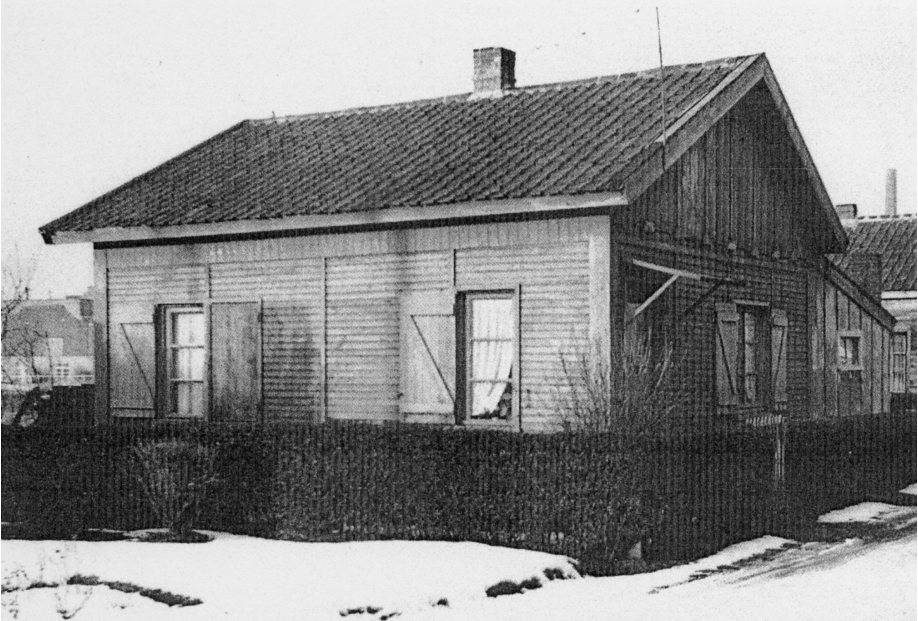
Bovendien bezit Gent ook een groot aantal sites waar vroeger andere gebouwen hebben gestaan, evenals eerder onopvallende gebouwen en locaties, waar nagenoeg iedereen achteloos aan voorbijloopt, en die voor de toeristen totaal onbekend zijn. Het is de bedoeling precies deze gebouwen en locaties opnieuw onder de aandacht te brengen. Vele zijn de moeite waard er toch eens te gaan naar kijken en, indien verdwenen, er toch eens te blijven mijmeren over wat hier vroeger gestaan heeft en wat daarmee gebeurd is. Het is niet altijd de "grote" geschiedenis" die zich hier heeft afgespeeld, maar sommige plaatsen hebben voor kleine of grote groepen mensen toch een niet onbelangrijke rol gespeeld. Hoeveel gezinnen hebben niet in houten barakken gewoond? Hoeveel mensen zijn op de Kuiperskaai en in de Chalet du Sud niet gaan dansen? Wie heeft nooit door de Donkersteeg gewandeld?

Dat veel van die gebouwen verdwenen zijn. Het is jammer, maar het is zo! Dat veel andere verbouwd zijn en een nieuw leven zijn begonnen, het had erger gekund en het mag tot tevredenheid stemmen dat er respect bestaat voor ons architecturaal erfgoed. Dat is jammer genoeg niet altijd het geval geweest en het verleden, ja zelfs de eigen tijd, heeft zich vaak ongenadig en onbarmhartig getoond ten overstaan van wat voorgaande generaties hadden gebouwd en eeuwenlang hadden in stand gehouden. Gelukkig is het tij ondertussen aan het keren en van het respectloos slopen van wat de moeite waard is bewaard te blijven, zal in de toekomst hopelijk geen sprake meer zijn. Onze nakomelingen moeten niet alleen het Hotel Faligan op de Kouter als exponent van de adel kunnen zien, maar ook een beluik waar generaties arbeiders in armoedige omstandigheden hebben geleefd.

Daniël Van Ryssel

Barakken of houten noodwoningen

Alhoewel er tijdens de Eerste Wereldoorlog te Gent zo goed als geen woningen werden verwoest, had de vier jaar durende bouwstop tijdens de oorlogsjaren het reeds bestaande tekort toch aanzienlijk doen toenemen. In de naoorlogse jaren werd de bouw van nieuwe woningen ten zeerste bemoeilijkt door

Pretoriastraat, barak

Dracoenastraat

de schaarste aan bouwmaterialen en de hoge lonen van de bouwvakkers, die in de verwoeste gebieden zeer gevraagd werden voor de wederopbouw. Bovendien hielden de huishuurwetten de huurprijzen van bescheiden woningen kunstmatig laag en dat betekende een rem op de particuliere bouw van huurwoningen. Door dat tekort aan woongelegenheid kon het schepencollege er niet toe overgaan beluiken, zelfs in slechte tot zeer slechte staat, onbewoonbaar te verklaren en te laten ontruimen. In 1920 stonden er te Gent 38.789 huizen, waarvan 6.411 beluikhuisjes. Daarin woonden 21.336 personen, of 13 % van de Gentse bevolking. Verder lagen er in Gent ook nog 26 woonschepen en stonden er 30 woonwagens.

De stad stelde al zijn hoop op de Gentsche Maatschappij der Werkerswoningen om nieuwe bouwprojecten uit te voeren.

De gemeenteraad besliste zich aan te sluiten, net als Antwerpen, Luik en Brussel, bij het Nationaal Materialenkantoor, dat als doel had in het groot aankopen en het produceren van bouwmaterialen, om deze aan kostprijs aan haar leden door te verkopen. In 1921 werd een Bijzondere Commissie van den Woningennood opgericht om over voorlopige en definitieve woningen te discussiëren: opeising? inkrimping van de stadsdiensten om gebouwen vrij te maken? goedkoop aanbieden van loten stadsgrond? belasting op ongehuwde of alleenstaande mannen?

In december 1922 werd een krediet van 50.000 F uitgetrokken om een aantal barakken van het Koning Albertfonds, die na twee à drie weken al konden bewoond worden, te huren en er zelf een aantal te bouwen.

In 1923 schatte men in Gent het woningtekort op 4.000. Het nieuwe college, met als verantwoordelijke voor weldadigheid de socialistische schepen Cnudde, voerde een echte woningbouwpolitiek. Concreet voor de Gentse bouwpolitiek was er bovendien het feit dat het steeds moeilijker werd de barakken aan te kopen, waardoor het stadsbestuur met de rug tegen de muur stond en wel zelf moest bouwen.

De barakken bevatten drie tot vijf kamers, en konden beschikken over een eigen gemak. Voor iedere vier barakken stond er een pomp. Door de lage huur waren die barakken zeer gewild. Uitgedreven Gentenaars en kroostrijke gezinnen kregen voorrang bij de toewijzing. Een bewijs van goed gedrag en zeden was noodzakelijk.

In 1931 beschikte het stadsbestuur over 827 houten noodwoningen of barakken:

- 203 in de Patijntjesstraat
- 28 in de Maïstraat en de Dracoenastraat
- 159 in de Ferrerlaan en Dahliastraat
- 287 in de havenbuurt aan de Kleine Dok, de Afrikalaan en de Pretoriastraat

- 21 in de Ruststraat en de Ottergemsesteenweg
- 6 in de Terdonk-Dries
- 36 in de Motorstraat
- 18 in de Gebroeders De Smetstraat
- 51 in de Nettestraat
- 18 in de IJsbloemstraat

Na W.O. II bleven er nog 745 noodwoningen staan, die pas later, in de late jaren '60, geleidelijk werden afgebroken.

De prijs voor de aankoop en overbrenging van een barak met drie kamers kostte 6.150 F in 1924, 7.200 F in 1925 en 9.000 F in 1927. De kosten om de noodwoning in orde te stellen kon oplopen van 350 tot 500 F. In de kostprijs van een barak rekende de stad ook de grondprijs mee (5.000 F), wat de prijs van een barak op 14.500 F bracht. In Gent werden in 1927 ook definitieve goedkope woningen gebouwd voor 21 tot 27.000 F. Het verschil tussen een definitieve woning en een barak leek op die manier niet erg groot, in ieder geval kleiner dan het in werkelijkheid was.

Daniël Van Ryssel

Literatuur

L. Meganck, *Bouwen te Gent in het interbellum (1919-1939)*, onuitgegeven doctoraatsproefschrift, UGent, 2001-2002. Internet, Google.

QUIZ 2009

“ZOT ZIJN DOET GEEN ZEER, HET KRIEBELT EEN BEETJE”

Ik voel een hete lucht in mijn nek. Het is niet het lichte briesje in dit warme weer (30°), maar het gevoel van de talrijke kwiesers en aanverwanten, die op het einde van het jaar op de loer liggen om mij te veroordelen voor het minst aanstootgevend lettertje die zij met argusogen zoeken in mijn puzzel. Het is allemaal zo'n 22 jaar geleden begonnen met onze door de redacteur geweigerde vraag om te publiceren over muggen. Hij noemde ons – zonder scrupules – een “muggezifter” (G.T., 16de jg., p. 340). Toch bemerken we hier ook een evolutie, want met de vernieuwde spelling is dat inmiddels “muggenzifter” geworden.

Voor mezelf is er nochtans hoop. Zoals alle afgeslachte Gentenaars (o.a. Jacob & Filips van Artevelde) heb ik mooie vooruitzichten, daar deze mensen meestal na hun dood vereerd worden met een monument.

Inmiddels moet ik het maar zien te rooien en ik mag niet blauwen (= oude term voor spijbelen). Mocht de draagkracht hiervan toch te zwaar worden, dan heb ik toch reeds mijn voorzorgen genomen. Met die vooruitzichten ben ik al eens gaan kijken hoever men thans in Gent staat in de psychiatrie. Na een bezoek aan het museum van het Guislain-instituut ben ik heel wat geruster geworden. Ik draag dit jaar de puzzel op aan al die mensen, die in de geneeskunde zo veel inspanningen doen voor hun medemens. Je ziet dat er toch nog iets goed in mij zit, maar ik hou hier tevens rekening met mijn toekomst. Ik wil ook de horizon verruimen en heb er hier dan ook aanverwante wetenschappers bijgehaald.

- 1) Het zou meer dan onverantwoord zijn moesten we niet beginnen met deze hoofdgeneesheer (1828) van de Gentse krankzinnigengestichten. Deze hervormer ijverde voor een meer wetenschappelijke en humanere behandeling van de krankzinnigen. Hij wist zelfs een wijziging betreffende de wetgeving en de reglementering door te voeren, die ook in het buitenland navolging kende. Van zijn naam familie vragen we de tweede letter.
- 2) Heer verlos ons..., zoals ook deze heer deed. Deze chirurgijn en anatoom werd in 1695 opgenomen in het Gents chirurgijngilde, maar is vooral

- bekend door zijn “lepels”, ook wel “ijzeren handen” genoemd. Van deze bekende verlosser vragen we de derde letter van zijn achternaam.
- 3) Waar stond nu weer die mooie apotheek, waar is die naar toe en komt die nog ooit terug? Nu kan men er zichtbaar de pot op. Deze keer vragen we geen persoon maar de naam van een apotheek. De heer van Mariakerke, die de Coninck te rijk was, had aan zijn Gentse pand den *Gouden Appel* (aan de Appelbrug) een uitgang naar de aanpalende straat, die naast onze apotheek –in die periode nog getooid met een torentje- lag. De naam van deze zeer mooie apotheek begon met “Den Gouden...”. Kent u ook de zesde letter van het vervolg van deze naam die verwijst naar een apothekersvoorzetp.
  - 4) Deze in 1829 gepromoveerde doctor in de geneeskunde werd in 1835 benoemd tot docent van de Gentse universiteit en maakte zich omstreeks 1840 verdienstelijk tijdens de epidemie van tyfoïdale koorts. Bekend is tevens zijn aandeel van de *Pharmacopoea Belgica Nova*. Van zijn familienaam willen we de vijfde letter kennen.
  - 5) Deze hydrobioloog, doctor en historicus in de wetenschappen en de geneeskunde, was hoofd van het laboratorium voor de binnenvisserij op Java. Hij werd dan ook docent aan de RUG in de dierkundige systematiek en de dierenaardrijkskunde, vergelijkende ontleedkunde, de botanische en de etnografische aardrijkskunde, de volkenkunde, de algemene biologie en de fysionomie. Van zijn hand verscheen de *Onderzoekingen over biogene kalkformaties*. Zijn grootste verdienste is dat hij een hydrobiologische school stichtte, waarvan zijn werk voortgezet wordt aan verschillende Vlaamse universiteiten. Deze geleerde man, van wie we de voorlaatste letter van zijn familienaam vragen, schreef dan ook de geschiedenis van de hydrobiologie in België.
  - 6) Deze pedagogische broeder van O.-L.-Vrouw (Oostakker) promoveerde in de pedagogische wetenschappen met het proefschrift “*De psychologie van het tekenende kind*”. Hij was een groot voorstander van het totaliteitsonderwijs en voerde een nieuwe didactiek in op vlak van globaalles, het werkelijkheidsonderwijs, de natuurwetenschappen en het tekenonderwijs. Van zijn wereldse familienaam vragen we de laatste letter.
  - 7) Deze geneesheer, embryoloog en mycroloog was conservator van de vergelijkende ontleedkunde en preparator der fysiologie. Hij was samen met Edouard van Beneden de oprichter van de *Archives de Biologie*. Hij specialiseerde zich in de embryologische ontwikkeling van de amfibieën en de anatomie van de hogere zwammen. Van zijn familienaam willen we enkel maar de voorlaatste letter kennen.
  - 8) Deze leerling van Guislain zette zijn werk verder. Hij was de oprichter

(1869) van de *Société de Médecine mentale* en in 1870 van *Association Médicale de Prévoyance*. Deze psychiater stierf aan een besmetting door een lijkschouwing. U kunt zich afvragen waar lijkt dit nu op, maar wij vragen enkel maar de laatste letter van zijn achternaam.

- 9) Waarschijnlijk zit deze professor nu - als lid - met een bang hart de puzzel te doorgronden in de hoop dat we hem zullen overslaan. Brute pech noemt men dit, maar ere wie ere toekomt. Deze doctor in de genees-, heel- en verloskunde koos als specialisatierichting psychologie en werd in 1970 benoemd tot gewoon hoogleraar aan de Faculteit voor Psychologie en Pedagogische Wetenschappen aan de RUG. Voor zijn inzet van het uitwisselingsproject voor gehandicapte kinderen verkreeg hij in 1964 het ereburgerschap van de staat Texas. Hij ondernam talrijke initiatieven om het glorieus verleden van Gent in ere te houden, door het plaatsen van gedenkplaten, het oprichten van monumenten en de talrijke publicaties over de Arteveldestad die o.m. verschenen in G.T.. Hij was zo begaan met het psychebeeld van de Gentenaars dat hij zelfs nog na 500 jaar het ziektebeeld wist te ontleden van Gents belangrijkste schilder Hugo van der Goes. Kent u de zesde letter van zijn voornaam?

De persoon die we zoeken is de stamvader, die Aalst verliet en zich te Gent vestigde, om in de Arteveldestad een nageslacht met verdienstelijke familieleden te stichten. Hij was chirurgijn-barbier. Nadat hij de *Ecole centrale de médecine* had opgericht, werd hij bij de oprichting van de Gentse universiteit als één der eerste vier hoogleraren in de geneeskunde benoemd, met als leeropdracht de chirurgie en de verloskunde. Nadien bracht hij het tot doctor in de geneeskunde en de chirurgie en werd zelfs rector van dezelfde universiteit. En met de gevonden letterkens mag je nu de familienaam samenstellen van deze professor.

Met deze puzzel bewijs ik tevens dat ik niet langer meer kwaad ben op mijnheer doctor, die mij destijds een jaar lang wijn en bier verboden heeft. Maar ja, toen was ik wel heel klein.

De antwoorden worden iets later verwacht dan gewoonlijk: vóór 1 februari 2010 op het redactieadres: Groenvinkstraat 2, bus 201, 9041 Oostakker.

De zondige en gezonde Quizmaster

BIBLIOGRAFIE

Een bijzonder interessant boek, uitgegeven door de VIAT, is **“Bedrijvig Gent. Gent op geporseleinde kaarten”**. Het dient tevens als catalogus voor de tentoonstelling die in het MIAT doorging tot 18 oktober jl.

Een meer populaire term voor dit soort kaarten is “porseleinkaarten”. Dat is misschien minder correct, maar het spreekt gemakkelijker uit.

Deze kaarten waren bijzonder fraai wegens het feit dat zij behandeld werden met loodwit. Ze werden gebruikt als visitekaartjes, wenskaarten en vooral reclamekaarten.

Ze waren zeer populair in de periode 1840 tot 1865, wanneer men ontdekte dat loodwit toch wel een fameus vergif was en toen was het gedaan met de porseleinkaarten. De meer dan 360 afgebeelde kaarten gaan - op een paar uitzonderingen na - over reclamekaarten en geven ons een boeiend beeld van de handelsactiviteiten in onze stad in de 19e eeuw.

De samenstellers hadden het uitstekend idee deze kaarten te klasseren volgens de aard der beroepsactiviteiten: hotels, herbergen, brouwers, ijzerwaren, kleermakers, schoenmakers, drogisten, blikslagers, vleeshouwers, enz.

Weer een interessante aanvulling aan een stukje Gentse stadsgeschiedenis.

Het boek heeft een formaat van 21 x 27 cm., telt 282 bladzijden en kost 20 Euro, iets wat voor een dergelijk boek een spotprijs is. Een aanrader.

Te bekomen in het MIAT.

In de interessante serie **“Archiefbeelden Gent”** is nu ook Deel 7 verschenen over het Westen en het Noorden.

Het boek is ingedeeld in 4 wandelingen en daarin kan men zien en lezen wat men vroeger kon tegenkomen in Ekkerghem, de Brugse Poort, het Rabot, de Bloemekenswijk, de Muide en Meulestede.

Een 200-tal foto's, afkomstig uit privécollecties, dus waarvan de meeste nooit gepubliceerd werden. De begeleidende tekst is van Philippe Bockstael.

Zoals wij vroeger reeds opmerkten mag men, wanneer het oude foto's betreft geen al te hoge eisen stellen. Zijn veel foto's voldoende duidelijk, dan zitten er ook heel wat tussen waarvan wij denken dat het met de moderne technieken mogelijk moet zijn een duidelijkere reproductie te maken.

Het boek heeft een formaat van 16,5 x 23,5 cm., telt 128 bladzijden en kost 19 Euro. Te bekomen in de boekhandel.

Onlangs verscheen een toch wel zeer merkwaardig boek getiteld **“Islamitische ruimten in de stad. De ontwikkeling van gebedsruimten, moskeeën en islamitische centra in Gent.”**

Hierin gaat voor praktisch alle Gentenaars een nieuwe, onbekende wereld open. Wist u dat er in onze stad niet minder dan 14 islamitische gebedsruimten, moskeeën en islamitische centra zijn?

Dit boek, uitgegeven door de Academia Press, werd geschreven door Meryem Kanmaz, Doctor in de Politieke en Sociale wetenschappen. En aangezien wij minder vertrouwd zijn met vreemde voornamen, voegen wij er onmiddellijk aan toe dat het over een vrouw gaat. Zij verrichtte een uitgebreid onderzoek over de dynamiek binnen Marokkaanse en Turkse moslimgemeenschappen.. Het zal waarschijnlijk als een verrassing overkomen te vernemen dat 10% van de Gentse bevolking bestaat uit moslims. De meerderheid ervan bestaat uit ongeveer 15.000 Turken waarvan 2/3e de Belgische nationaliteit bezitten.

Voor ons is moskee, gebedsruimte, islamitische centra allemaal hetzelfde. In dit boek wordt uitgelegd wat het verschil is tussen deze drie begrippen. Voor ons - niet ingewijden - dekt het woord moslim de gehele islamitische cultuur. In dit boek wordt ons duidelijk gemaakt dat dit toch wel een beetje te simplistisch is en dat heel wat nuances nodig zijn om tot de werkelijkheid te komen. Een Turkse moslim is niet identiek aan een Marokkaanse moslim.

Het is interessant om eens een kijkje te kunnen nemen over wat er zich afspeelt achter de muren van deze moskeeën.

Is het niet verbazend dat er over dit onderwerp een boek kan geschreven worden van een formaat van grosso modo 24 x 28 cm., dat 234 bladzijden telt en meer dan 100 foto's bevat?

Toch iets om er eens over na te denken.

Academia Press, Prijs: 32 Euro. Te bekomen in de boekhandel.

Vrij laat (maar beter laat dan nooit) willen wij de aandacht vestigen op het **“Jaarboek XLV van “De Oost-Oudburg”.**

Het is niet te geloven: de stroom boeken die er de laatste jaren verschijnt over Gentse onderwerpen. Om de twee maanden krijgen wij van onze bibliothecarisse een serie boeken die het over Gent hebben ter recensie voorgelegd. Niet dat wij deze overvloed betreuren, integendeel, Daar zitten vaak serieuze kangers tussen, en men moet dan maar - tussendoor - de tijd vinden om het allemaal te lezen. Vandaar soms grote vertragingen. In dit Jaarboek heeft ons betreurd lid Marcel Van der Straeten zich geworpen op de zes obiits die te zien zijn in de St-Amanduskapel.

Luc Devriese en Frank Gelaude hebben het over “Schelde en Leie. Wie mondt uit in wie... en waar?”

Een ander Gents onderwerp dat ons zeer geboeid heeft is de 70 bladzijden-lange bijdrage van Kristel Wautier, Alexander Jonckheere en Danny Segers over Joseph Plateau (1801-1883) Ze wordt voorafgegaan door een kapittel over het ontstaan van de Gentse Universiteit en de problemen en de ontwikkelingen die ontstonden door de scheiding met Holland. En dan wordt volle aandacht besteed aan Plateau. Dit is tot hiertoe de meest uitgebreide studie die wij gelezen hebben over deze uitzonderlijke wetenschapper. Sommigen vermelden dat zijn studies aan de basis lagen van het ontstaan van de bioscoop en denken dan dat het hoofdstuk Plateau afgesloten is. Maar dit is toch wel een beetje te simplistisch. Het mag dan waar zijn dat hij fundamenteel werk gedaan heeft op het gebied van de optische illusies en de animatie, maar dat was maar één van zijn studieobjecten. De man heeft veel meer gedaan en dat komt volledig tot uiting in deze bijdrage. Het “Cabinet Physique” van de Universiteit werd door hem uit de grond gestampt. en hij was onvermoeibaar bij het ontwerpen van wetenschappelijke apparatuur die hij ook liet maken. Hij reisde meermaals naar het buitenland (Duitsland, Londen, Parijs) om contact te nemen met collega’s, zich te documenteren over hun studies en toestellen aan te kopen voor zijn “cabinet” dat hij opgericht had voor het praktisch onderwijs van zijn studenten. Zijn “Natuurkundig Laboratorium”, zullen wij maar zeggen, was een van de interessantste in Europa. Ook minder bekende aspecten van Plateaus privéleven kunnen wij lezen in deze bijdrage. En er wordt terecht veel aandacht besteed aan de vriendschappelijke relatie met zijn oude Professor - en ook wel beschermheer - Adolphe Quetelet. Dit Jaarboek kost 15 Euro voor niet-leden van deze kring. Bijkomende informatie is te bekomen op het telefoonnummer 09.228.64.55

H. C.

DE STORSE OF DEN ONWILLIGEN CONFIDENT

Myne kamer heeft zigt op eene der voornaemste straten der stad; myne vensters zyn langs buyten met *storsen* (1) voorzien. Op zekeren avond van de maend july zat ik met myn venster open, achter de storsen waervan ik de berdekens (2) opgeschoven had, de frissche lucht te scheppen; het was reeds donker en ik had nog geen licht: op eens hoor ik eene stem naest my, en zonder te luysteren, moest ik toch hooren. Het was eenen jongeling die met een meysen van het gebuerte sprak: en die onvoorzigtige waren vlak voor myne venster blyven staen.

- "Zoo, Lôtje! zyde daer: 'k zyn hier al meer as twee uren op myne loer... 'K was beneyt (3) dagge nie en zou gekommen hên.

- Och! dâ goetje is zoo lastig! menhier is zoo nen dompeleir (4) en jeffer hê zoo veel noten op heur zank! men hê nie ên oogeblik ruste: 'k gae kaes in 't winkeltje halen... ken heb maer ne menuut tyd...

- Maer wanneer zullen m'eens by een zyn... ên beetje langer.

O jemenis (5) myne vriend!... dâ weet ik niet! misschien zondag: 'k geloof daze na buyten gaen (6), me zullen tons eens gaen wandele.

- Me zullen buyten de Dampoorte n'ê palynk gaen eten, in 't Panhuys.

- Neen, dâ kost geld... ken wil uy in geen onkost brengen: 'k wil wel ê lief ên, maer ken wil hem geen geld kosten. Me zullen ons 't huys eens wel doen, aes ze n'ê keer 's avonds gaen uytspelen.

- Ja! we zullen ons rond zetten (7)... maer wâ zullen me mê de kinders doen.

- Ik zal ze in hulder bedde steken, gelyk d'ander keeren.

- O Lôtje wa ziekek uy geern!

- En ik ook myne vriend!

- Maer zegt 't my eens regt uyt, ben ik nuy den eersten... den eersten met wie... die ge bemint, *enfin?*

- Zeker jaech (8) Kôbe!... 'k hê mijne kozyn de koetsier wel een beetje gekend, en ên husaer van by ons groenselvensteregge: en een van ons gebure die bakkersknecht is, en de klerk van myne laste meesters; maer 'k en hiel er niet van... 't es just lek of ge den eerste waert.

- Och dat is goed! dâ doe mê opregt plesier Lôtje! 't zwelle zuyver op van contentement (9)!... Nuy tot zondag Lôtje, adieu my lief kind.

- Tot zondag, Kôbe! 'k zal uy aen St Jacobs verwachte, want de gebure konne nie zwyge."

Het paer scheydde hier op. Ik zat over het geluk van Koben te denken, toen ik aen myne bel hoorde klinken. Ik doe open, een myner vrienden, die in myn

gebuerte woont, komt binnen. “Zyt gy daer nog zonder licht?” zegt hy. Ik neem hem by de hand, en breng hem by mijn storse. Blyf daer!” zeg ik, gy zult u amuseren. Er zullen nog wel eenige klappers (10) komen...

Nauwelyks had ik deze woorden uytgesproken of eenen man komt op eene lompe wyze tegen myn storse vallen, hy bleef aldaer eenige oogenblikken staen, zich zelven aldus toesprekende.

“Dienen verd... uytzet (11) deugd geen honds... da gê nêen dus veur veertien dagen... ‘t is godorre (12) aerdig, kê maer ê lieterke gedronken, en ken kan myn deur niet vinde!... Es da hier myn straet niet?... Neen, daer is de snuyf-wenkel waer men water in de snuyf doet en peper in den brandewyn; ‘k zal er nooyt meer myne keel gaen spoele...(13) Daer wone die naaysteregge die ‘s avonds met ‘t gezigt na de grond uytgaen en niet meer t’huys kome... Daer is nuy ‘t huis van dien schildereer mê zyn jalous wyf, dâ bykans niet kan uytgaen; ze zal nog haer deur toemetzen... Daer woon dien ander cadé (14) mê al zyn geld en zyn bezinne dâ wel tien oncen te ligt weegd... Kyk! Kijk! al schemele (15) myn ooge ê wynig, ‘k zie er toch werderom da springerke (16) intrekke... ‘t Zal van den avond kermisse zyn; de man speelt mê de kaerte in zyn staminé (17) en medame klap mariaga (18) met heur schryverke... Kan heuren auwe maer thuys komen, klavers zal troef zyn!... Maer ‘k zou wel nê keer laten loopen (19)... ‘t Es van dien kluts uytzet die ker ingelapt heb... Nu zyk wâ ligter... ken kan hier toch niet blyven staen, ‘k zal toch myn deur wel moeten vinden...”

Mynen vriend kon zich niet houden van het lagchen. “Dien dronklap kend geheel het gebuerte, zeyde hy; al het geen hu verteld is waer, maer het geen my meest doet lagchen, is d’historie van den rentenier; zyne vrouw heeft hem schoone vast... dien armen sukkelaer!

De myne zou my zoo gemakkelyk niet attraperen (20). “Hij had nog maer geyendigd te spreken, of er wordt voor myne venster gehoest. “Verroert u niet,” zeg ik tegen mynen vriend. Men verwacht hier iemand.” Den heer die gehoest had, blyft nog eenige minuten alleen staen; eyndelyc verschynt eene juffrouw. “Gy hebt zoo lang gewacht! ik begon myne patientie te verliezen.

- ‘T is myn schuld niet, hernam de juffrouw, mynen man is daer maer over eenige oogenblikken uytgegaen; ik geloofde dat hy eeuwig ging blyven... ik moest toens (21) nog mynen schal (22) aen doen, en heb my wel g’haest... Maer laet ons deur gaen: ik wil hier niet lange blyven staen...”

“Wat dunkt gy?” Zeyde ik tegen mynen vriend: maer hy was al de kamer uyt, en ik hoorde hem de straet-deur toetrekken. Verwonderd steek ik het hoofd aen myne *storse* en ik zie hem de personen, die zich voor myne venster bevonden hadden achtergelaten en toornig aenspreken; nochtans naer eenige oogenblikken, keeren zy alle dry op hunne stappen terug, en als zy voor myne stose

passeerden, hoorde ik de juffrouw zeggen: “Ja! myne vriend, het is morgen, het morgen uwen feestdag, *ik wilde dezen avond gebruyken om u wat nieuws te geven*. - W wilden, vervolgde den heer, *u eenen cadeau doen!* - Ah! myne lieve vrouw! mynen goeden neef!” hoorden ik mynen vriend met aendoening uytroepen, wat verplichting heb ik u niet, van alzo te peynzen, en my op eene zoo aengename wyze te willen *bedriegen!*

En daer het reeds laet wierd, ging ik naer myn bed, in myn eygen zeggende: “Geloof myn Dames! staet nooyt stil om voor een *storse* te klappen!

Noten

- (1) storsen: overgordijnen
- (2) berdekens: van hout of planken gemaakte luiken, afsluitsels aan de buiten- (of binnen)zijde van ramen.
- (3) benyt: < benauwd, bang
- (4) dompeleir: dompelaar, sukkelaar
- (5) jemenis: bastaardvloek
- (6) buytengaan: uitgaan
- (7) We zullen ons rond zette: ons buikje rond eten, smullen, lekker tafelen.
- (8) Jaech: dubbele bevestiging van een beweging: “ja gij” (-hebt gedaan wat beweerd wordt).
> 1e p. enk. Joe-jik (ja ik), 2e p. enk. joa-che (ja gij), 3e p. (man.) enk. joa-jij (ja hij), 3e p. (vr.) enk. joa-se (ja zij), 1e p. mv. joa-me (ja gij), 3e p. (man.)/(vr.) joan-se, 3e p. (o.) joa-’t. Zo kennen we ook nog de ontkenning: nienik, nie-che, nien-hij, nien-se, nie-me, nien-t. Soms versteekt door de uitdrukking te laten voorafgaan door: Ah, ba. Dan krijgen we: Ah ba joa-ik; Ah ba nien-hij; ah bij nien-’t
- (10) klappers: sprekers. klappen is spreken
- (11) Diene ver(domschen) uytzet: het is de schuld van de uytzet: soort bier.
- (12) godorre: bastaardvloek, God(ver)dorie
- (13) de keele gaen spoele; drinken.
- (14) cadé: < Fr. cadet; jongste kind, nog vol kinderstreken, met onvolwassen gedrag.
- (15) schemele: ww. schemeren: onstabiel, onhelder, troebel beeld
- (16) springerke; spring-in-’t velde, hier jonge vrouw, juffrouw
- (17) staminé:herberg
- (18) marriage: 1. term uit het kaartspel. 2. < Fr., huwelijk
- (19) laten loopen: plassen
- (20) attrapen: < Fr. atrapper; vangen, beetnemen, hier: betrappen.
- (21) toens: oudste vorm van tons. (A.N. toen)
- (22) schal: omslagdoek, (1849) < Engels, schal, < Perzisch, sjâl, genoemd naar de Indische stad Shâliât

Eddy Levis

DIT BESTAAT NIET MEER: ZWEMMEN IN DE LEIE

De zwemkom Dossche aan de Overzet die opgericht werd in 1855, is sinds lang verdwenen.

Wat velen niet weten is dat daar ook in de Leie kon gezwommen worden.

Op deze foto die genomen werd op 12 April 1962 was de duikstoel die daar op de oever stond en in de jaren '20 van de vorige eeuw nog gebruikt werd, ook al verdwenen.

DIT BESTAAT NIET MEER: DE LIEVEGANG

De Lievegang, sedert 1942 Kolveniersgang.
Foto genomen op 12 April 1962. Werd gedempt in Juli 1963.

INHOUD 2009

1.

- Beatrix Baillieul: Wonen in Gent, deel 1	2
- George Hubin: Inventaire Archéologique: Damesportret, door Frans Hals.	18
- Rudy van Elslande: Het Begijnhof van Sint-Aubertus, genaamd Poortakker.	20
- Pierre Kluyskens: De grote Bourgondische huwelijken. Filips de Schone en Joanna van Castilië.	39
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 9-10-11-12 Oktober	43
- Erik De Keukeleire: De Urbanisatie rond Gent-Zuid. Deel II. 1846-1856.	53
- Daniël Van Ryssel: Vergeeten Gentse schrijvers: Felix Boone. Gent 1821 - Gent 1870.	69
- Luc Devriese: De dubbele betekenis van "KOK" in het oude Gent.	71
- Herdenkingsdagen 2009:	76
- Bibliografie.	78
- Lezers schrijven ons.	80

2.

- Pierre Kluyskens: Filips Van Artevelde.	82
- V. De Muynck: Inventaire Archéologique: Het oud klooster van de Jezuïeten. Ingangspoort.	91
- Erik De Keukeleire: De Urbanisatie rond Gent-Zuid. Deel III. 1857-1865.	94
- Beatrix Baillieul: Wonen in Gent. Deel 2. Huis van Rekum. Kunstlaan 41.	110
- Luc Devriese: Verkeerstoezicht te Gent. Zeventig jaar geleden.	119
- Over het Belfort en den Beyaerd te Gend.	120
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 14-15-16-17-18 oktober	135
- Daniël Lievois:	149

Speel nooit met een achtergelaten kanon!	
- Daniël Van Ryssel: Vergeeten Gentse schrijvers: Geo Bruggen.	151
- Quizmaster: De uitslag van de puzzel 2008.	153
- Bibliografie.	156
- Vraag en Antwoord.	158
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	159
- Bericht aan onze leden	160

3.

- Pierre Kluyskens: Zes eeuwen geleden: De Zwarte Dood De Geselaars en de Jodenslachting te Gent in 1349	161
- Joseph De Smet: Inventaire Archéologique: Wrakstukken van beeldhouwwerken in witte steen, afkomstig van de Vismarkt.	167
- Beatrix Baillieul: Wonen in Gent. Deel 3. Huis Mulle. Hoogstraat 21.	169
- Luc Devriese: Oudtijds zwemmen.	180
- Erik De Keukeleire: De Urbanisatie rond Gent-Zuid. Deel IV. Slot. 1866-1886.	191
- E. Ossieur: Een krasse knar van 104 in 1686, Joos De Mil.	208
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 19-20-21-22 oktober	209
- Prof. Guy Schrans: Waarom “pont Madou” voor de Walpoortbrug?	225
- Een Gentse Mozart? ... Neen: Pieter Verheyen (Gent 1747-1819)	227
- Daniël Van Ryssel: Vergeeten Gentse schrijvers: Judocus De Hoon. (Gent 1787 - Evergem 1867).	228
- Quizmaster: De Quiz spant de keizerlijke kroon.	230
- Bibliografie.	232
- Vraag en Antwoord.	236
- Lezers schrijven ons.	236
- Hugo Collumbien: Een beetje Gentse humor	237
- Dit bestaat niet meer	239

4.

- Erik De Keukeleire:	241
Wegeniswerken/Tramverkeer op de Korenmarkt. Deel I: 1874-1896.	
- Louis Maeterlinck:	259
Inventaire Archéologique: Mannenportret, door Willem KEY.	
- Pierre Kluyskens:	260
De Gazet van Gent.	
- Beatrix Baillieul:	272
Wonen in Gent. Een bescheiden burgerhuis uit de 18e eeuw. Nederpolder 6. (Slot).	
- Frans Heymans:	283
Een gesprek met Rick Lanckrock (°1923).	
- Luc Devriese:	288
Justitiepaleis als aardappelmagazijn.	
- Hugo Collumbien:	291
Gentse Memoriedagen: 23-24-25-26 oktober	
- Daniël Van Ryssele:	304
Vergeeten Gentse schrijvers: Julien De Valckenaere.	
- Bibliografie.	305
- Daniël Van Ryssele:	310
Het Rasphuis te Gent	

5.

- Rudy van Elsande:	314
“Hof van Flora”: Gentse Floraliën & Hippoliet Van Peene.	
- Louis Maeterlinck:	334
Inventaire Archéologique: Vrouwenportret, door Willem Key.	
- Erik De Keukeleire:	335
Wegeniswerken en Tramverkeer op de Korenmarkt. Deel II: 1897-1903.	
- Pierre Kluyskens:	353
Geeraard de Duivel.	
- Hugo Collumbien:	364
Gentse Memoriedagen: 26-27-28-29-30-31 Oktober.	
- Luc Devriese:	378
Gentse stadswerkliden tijdens het Interbellum.	
- Daniël Van Ryssele:	381
Vergeeten Gentse schrijvers: Archilles Gautier 1.	
- Bibliografie.	383
- Vraag en Antwoord.	390
- Jan Cleppe:	391

- Gênsche Prâot.
- Dit bestaat niet meer: De Schelde aan de Bisdomkaai 392

6.

Inhoud

- Pierre Kluyskens: 394
Een Gentse globetrotter in de XVe eeuw.
Joos van Ghistele.
- Fernand Scribe: 404
Inventaire Archéologique: Studie van Jordaens.
- Erik De Keukeleire: 406
Wegeniswerken en Tramverkeer op de Korenmarkt.
Deel III: 1904-1914.
- Daniël Van Ryssel: 422
Vergeten Gentse schrijvers: Archilles Gautier 2.
- G. Desmet en R. De Vriendt-Mores: 424
Emile Bedinghaus: Een ingeburgerde “Waal” in het 19e eeuwse Gent.
- Hugo Collumbien: 446
Gentse Memoriedagen: 1-2-3-4-5-6 November.
- Luc Devriese: 461
Plechtige executie van Generaal-Majoor Ellenbergher buiten
de Dampoort (30 november 1695).
- Beschermden 2009 - Steunende leden 2009. 464
Vergeten Gentse schrijvers: Archilles Gautier 1.
- Vraag en Antwoord. 469
- Daniël Van Ryssel: 470
Gent, minder bekende en of verdwenen locaties.
Barakken of houten noodwoningen.
- Quizmaster: 474
Quiz 2009. “Zot zijn doet geen zeer, het kriebelt een beetje.
- Bibliografie. 477
- Eddy Levis: 480
De Storse.
- Dit bestaat niet meer: zwemmen in de Leie. 483
- Dit bestaat niet meer: De Lievegang 484
- Inhoud 2009. 485